94—95. **Clara Tschudi.** — Tinereţea Mariei Antoueta. Vol. I şi II.
96. **I. Boteni.** — Drumuri.
97. **S. Masoch.** — Bunii şi răi.
98. **S. Masoch.** — Creditorii.
99. **Chateaubriand.** — Atala.
100. **Dr. Th. Mironescu.** — Cura de slăbit şi de îngrăşat.
101—102. **C. Flammarion.** — Urania Vol. I şi II.
103. **Oscar Wilde.** — Pescarul şi sufletul său.
104. **I. Ciocârlan.** — Inimă de mamă.
105. **Emilia Tailler.** — Succesul în viaţă.
106. **Al. Dumas-Tatăl.** — Maistrul Adam Calabrezul.
107—108. **Edmond About.** — Grecia de azi. Vol. I şi II.
109. **H. Sienkievitz.** — Doamna Elzen.
110—111. **Carles Lane Poor.** — Sistemul solar. Vol. I şi II.
112. **Goethe.** — Hermann şi Dorotea.
113. **Ivan Turghenief.** — Faust
114. **Liviu.** — Legende Eroice.
115. **Teodor Simons.** — Pagini Romane.
116. **H. de Balzac.** — Amorul mascat.
117. **M. Lungianu.** — La cruci.
118. **Edgare Poë.** — Povestiri extraordinare.
119. **Voltaire.** — Prinţesa din Babilon.
120. **Carl Ewald.** — Icoane din viaţa plantelor şi animalelor.
121. **V. Vereşaghin.** — Amintiri din răsboiul din 1877.
122. **Pietari Pälvärinta.** — Nuvele finlandeze.
123. **Ouida.** — O frunză în vijelie.
124. **Leon Tolstoi.** — Povestiri populare.
125. **Al. Dumas-fiul** — Un pachet de scrisori.
126—127. **L. Tolstoi.** — Casacii.
128. **C. Mendes.** — Romanul Roşu.
129. **M. Gorki.** — Suflete desnădăjduite.
130. **N. Vaschide.** — Somn şi Visele.
131—132. **Tit. Liviu.** — Războiul Romanilor cu Hanibal.
133. **B. Constant.** — Pribeagul.
134. **George Ohnet.** — Jale şi bucurie.
135. **Saltikow-Şcedrin.** — Poveşti.
136. **Al. Casaban.** — Rozica.
137. **Harriet Beecher Stowe.** — Coliba lui moş Toma.
138. **Al. Dumas-Tatăl.** — Cei doi studenţi.
139. **Voltaire.** — Povestiri.
140. **Carl Ewald.** — Icoane din viaţa plantelor şi animalelor. Vol. II.
141. **Edmond Haraucourt.** — Pélisson.
142. **V. Rakosi.** — Satul meu.
143—144. **Camille Cocuand.** — Suferinţele Vulturaşului.
145. **Arthur Conan Doyle.** — Doctorul negru.
146. **I. Ciocârlan.** — Fără noroc.
147. **C. Dem.** — Oamenii zilei.
148. **I. Dragoslav.** — Poveşti de Crăciun.
149. **A. Fogazzaro.** — Povesti

19.300.

BIBLIOTECA MINERVEI

I. DRAGOSLAV

POVEŞTI DE CRĂCIUN

No. 148
30 BANI

MINERVA BUCUREŞTI

NUMERE APĂRUTE DIN

BIBLIOTECA „MINERVEI"

a 30 BANI NUMĂRUL

1. **M. Sadoveanu.** — Duduia Margareta.
2. **L. Andreiew.** — Guvernatorul.
3. **L. Andreiew.** — Nuvele.
4. **Prosper Merimée.** — Carmen.
5. **M Eminescu** — Proza literară.
6. **T. Robeanu.** — Poezii postume.
7. **Alphonse Daudet.** — Scrisori din moara mea.
8. **Teodor Vârnav.** — Istoria vieţei mele.
9. **Ioan Slavici.** — Spiru Călin.
10. **I. Rossignon.** — In livadă
11—12 **I. N. Potapenko.** — In slujbă adevărată.
13. **N. N. Beldiceanu.** — Cea dintâi iubire.
14. **Karl Emil Franzos.** — Vrăjitoarea.
15. **C. Negruzzi.** — Traduceri în proză.
16—17. **N. V. Gogol.** — Tarass Bulba. Vol. I. şi II.
18. **Al. G. Doinaru.** — Călugărul Gherasim.
19. **I. Slavici** — Din valurile vieţii.
20. **Camille Flammarion.** — Visuri înstelate.
21. **Ivan Turghenief.** — Povestiri vânătoreşti.
22. **R. Festeticz.** — Tărmuri
23. **Grazia Deledda.** — Valurile vieţei.
24. **Mumuleanu, Hrisoverghi, Cuciureanu** — Scrieri alese.
25. **H. S. Olcott.** — Catechismul Bisericei Buddhiste de Miază-zi.
26. **Alphonse Daudet.** — Nivernezа.
27. **Louis Jacolliot.** — In ţara fachirilor.
28—29. **Prosper Mérimée.** — Colomba. Vol. I. şi II.
30. **Dr. Andrei Iliescu-Lespezi.** — Căsătoria faţă de ştiinţă.
31. **O. Pursch.** — Maeştri muzicanţi.
32. **Fridtjof Nansen.** — Spre Pol.
33. **Artur Gorovei.** — Datinele noastre la naştere.
34. **Guy de Maupassant** — Cei dintâi fulgi.
35. **Z. Bârsan.** — Nuvele.
36. **Scarlat Georgescu.** — Cartea Poporului sau Drepturi şi Datorii.
37. **I. A. Candrea.** — Din Bătrâni.
38. **A. Dumas-Tatăl.** — Strigoii Carpaţilor.
39. **I. Adam.** — Voia mării.
40. **Victor Anestin.** — Stelele.
41. **G. Verga.** — Fire de ti-

POVEŞTI DE CRĂCIUN

BIBLIOTECA „MINERVEI“

No. 148

I. DRAGOSLAV

POVEȘTI DE CRĂCIUN

BUCUREȘTI
«MINERVA», Institut de Arte Grafice și Editură, B-dul Academiei 3, — Str. Edgar Quinet 4.
1914

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

EDITURA INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE «MINERVA»

POVESTEA SĂRBĂTORILOR

I.

Dragi mi-s toate sărbătorile de peste an, dar ca acelea ale Crăciunului şi a Paştelor nici una nu mă farmecă şi nu-mi umple sufletul de atâta tainicie şi tot gândul meu mereu fuge înapoi, spre trecut, şi-mi perindă prin minte o mulţime de bucurii ce le-am avut. Că eu, cât am fost copil, nu am avut jucării, daruri de Crăciun; doream să le am, dar părinţii mei nu mi-au cumpărat şi nici eu nu le ceream, dar aveam în schimb: Colindele, Steaua, Irozii, Sf. Vasile, Boboteaza, când eu îmi câştigam singur gologanii de-mi cumpăram şi eu câte o jucărie, cărţi frumoase de poveşti şi de haiduci, fără să mă gândesc că oiu fi vreodată scriitor, ci mai mult din dragostea de a citi şi a-mi face mendrele mele de copil.

Cât de părinţii mei, ei aveau ale lor: grijile pe care le au gospodarii care au câte o casă de copii şi cărora le trebuesc atâtea, şi

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

care nu le dă timp să se gândească la păpuşi şi jucării, căci chiar de cu toamna, casa era prefăcută într'un atelier: tata croia sumane şi le da la doi fraţi mai mari să le coase, sora mea şi mama torceau lână. Iar aşa, a doua zi de lăsatul secului de postul Crăciunului, numai ce auzeam la poartă:

— «Acasă-s gospodari?

Mama, ori cineva răspundea din casă ori ieşea afară:

«Acas'! Acas'!»

Şi numai ce vedeai intrând pe uşă ori un tânăr cu nevasta din Rădăşeni, ori un băeţan ori o fată; ori unu mai bătrân cu o biciuşcă în mână, din unu din satele mai apropiate. Mai cu seamă Rădăşenii nu ştiau care de care să-l ia cu vorbă bună:

— Ce faci domnu Vasile?

— Ia şi eu cu lucrul.

— Nu mi-i găti un suman de sărbători?

— Ba găti, cum nu.

— Şi mie, domnu Vasile glăsuia altul, nu mi-i face unu.

— Cum nu, pot să-l iau şi pe al dumitale.

— Moş Vasile, sărea altul, am şi eu unu; e al unui *băiet* al meu — ori al unei fete — şi mă scoate din casă.

— De, dar mă prea grămădiţi, le răspundea tata dela o vreme.

— Ei, moş Vasile, unde a mers mia mergă

şi suta. Sau cine ştie ce spunea omul, ca tata îl primea şi pe al lui.

Şi deacolo în toate zilele până în ziua de ajun, el, cu frate-meu Iecobuţ şi cu sorâ-mea şi cu frate-meu Gheorghe cât a fost pe acasă, zoreau cu lucrul sumanelor.

Mama, Dumnezeu s'o ierte, şi băga stativele în casă, chiar dela lăsatul secului, şi nu le scotea decât cu o săptămână înainte de Crăciun, când mântuia läicerele şi minunatele scoarţe cu flori, din bătătura roşie, albastră şi galbenă pentru întins pe rudă şi pereţi, de sărbători; iar fratele meu unul din cei mari, bădiţa Tănase, nici nu venea Sf. Dumitru şi el se şi pregătea să umble cu Irozii şi să zugrăvească stele şi luceferi de rămâneai cu gura căscată de unde le învăţase;

Şi toată noaptea mocoşea la ele. Şi ce stele mândre! Nici nu se pomenea prin târg al doilea făuritor; poate zugravul Iosif dela Neamţ să-i fi stat împotrivă. Din care pricină i se dusese vestea ca de prororoc, aşa că zi, noapte, se duceau şi veneau băeţii doritori dea umbla cu steaua. Şi aşa tata cu sumanele, el cu stelele, mama cu stativele, lumea cu neastâmpărul, de cu seară până în zori era vecinic lumină în casă. Pe pat lucra tata cu Iecobuţ; iar sorâ-mea, care de nu coseà, torcea lână pentru aţă şi sărad de sărăduit sumanele; iar la o masă lucra stele bădiţa Tănase; încolo, pe

lăiţi, pe jos, in vatra focului, oameni culcaţi; cunoscuţi şi stelari, unii veniţi cu sumane, cine ştie de unde, hodinindu-se şi aşteptând să fie treziţi, să li se deie sumanele gata, celor din urmă, stelele şi să plece pe unde au venit; pe când într'un colţ al patului de cum să însăra, se aciuia pomenitul băditşa Ilie, şi spunea la poveşti. Când sfârşea el începea tata, iar când nu aveau ce să spue, începeau poveştile dela început. Tata îi da cu cazaniile tuturor sfinţilor şi o sfârşea cu moartea Domnului Hristos; iar bădiţa Ilie, nu ţin minte câte poveşti ne înşira şi o începea iar cu Torozan Ciobanul şi Strigoaica şi o sfârşea cu năzbâtiile din viaţa lui.

Apoi, bădiţa Tănase mai avea şi şcoală de cântăreţi de stea. El în fiecare an umblà cu steaua şi cine îl auzea cântând îl ruga să-l înveţe şi pe el, şi numai se trezea al doilea an cu unii din cei ce-l auziseră prin casă pe la dânşii. Cu unul necăjea mai mult, cu altul mai puţin, după cum era şi cela tare de vârtute şi de priceput; dar tot învăţau ceva. Odată însă a avut necaz mult cu vre-o doi.

Nişte munteni dela Găineşti, pe unde fusese frate-meu cu steaua la Crăciunul într'un an, voiau să le facă şi lor o stea şi să-i înveţe a cântà.

Şi s'o necăjit bietul frate-meu vre-o trei zile cu dânşii: «Măi ziceţi aşa». Şi mai ba, să le intre

ceva în cap; cuvintele le-au învăţat, ei, mare, câine câineşte, da glasul lor tot ca tras prin horn le-a rămas.

La urmă, s'a lehemetuit şi el de dânşii, şi le-a dat steaua şi le-a spus că de cântat o întorc cât se poate de frumos. Şi, pe când în casă era atâta zor, trudă şi toţi munceau de se svântau, numai doi stăteau şi aşteptau mură în gură: eu şi cu Mihăluţ, «mezinu», fraţiorul cel mai mic, ridicam casa în slavă.

«Taceţi, mamă», răcnia mama la noi din când în când. Eu ziceam că Mihăluţ e vinovatul, el zicea că eu nu-i dau pace.

Şi tocmai când erau oameni streini în casă ne făceam de urît, că aşa e copilul; tocmai când îs oamenii, atunci se îngâmfă mai mult, şi cred că e momentul să se arate că-s şi ei grozavi. Şi apoi, mai era ceva: când nu era nimeni în casă mai stà mama cu gura pe noi; da când mai erau şi alţii, şi aveau de vorbit ceva, noi tocmai atunci: ori făceam nuntă pe cuptor ori îmbrobodeam mâţa şi-i dam drumul prin ocniţă, şi ea da busna între oameni speriată, lovindu-se cu capul de toate cele, iar la mâţucii cei mici le legam câte o cotreanţă de coadă, iar ei se învârteau până ameţeau, în vreme ce noi plesneam de râs, de nu mai auzeam pe mama: «Măi tăceţi din gură!:» Ori pe tata: «Holgoş, odată!» Ori pe soră-mea: «Ardă-vă focu să vă ardă,

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman" Constanţa

Lasă că vă dă ea mama!» Şi într'adevăr, că după ce plecau oamenii, apoi nu scăpam nemelestuiţi.

Intr'un an neavând altceva de muncă mă apucai de făcut păpuşi de petici: le coseam pantaloni. jiletcă, surtuc, acolo, în legea mea, şi odată gata mai multe mămueţe, şterpelii taflicii mamei. Şi era un ger şi un omăt până la genuchi, iar eu o luai dela casă la casă, vestind copiii vecinilor că am nuntă cu cumetrie şi să nu greşească să nu vie.

Şi într'o clipă o umplui casa de mosafiri: Profira Tiţei, Poaca lui Petrea Prună, şi Dumitru lui Grigore Lămaşanu, cel veşnic cu lumânările la nas şi cu nasu vânăt de credeai că-i putred. Şi, hai, pe cuptor pe cântec şi pe jucate de duduea cuptorul. Umplusem casa de colb. Aice nu mai era de şagă. Şi numai ce văzurăm pe tata cu o mânecă de suman la noi:

«Da îţi tăcea odată?» Şi, jart! jart! în mine, că zicea că eu îs căpitanu.

Iar către copile:

— Hai, mergeţi şi voi acasă! Iar ele făcură ochii sperioşi la dânsul; pe urmă binişor şi cu frică se dădură jos şi când ajunseră la uşă prinseră a buhăi de ruşine că au fost alungate.

In casă era un colb par'că ar fi vânturat cenuşă. Şi aşa în bătăi în joc ajungeam şi

ziua de ajun. In ziua asta se lasă tot de lucru la noi. Stativele, barim, cum am mai spus, nu mai erau de o săptămână în casă; lăicerele şi prostirele şi scoarţele aşternute pe pat şi lăiţi, şi casa văruită şi albă ca marmora; pe jos lipită cu lutişor galben şi pe lângă pereţi şi vatră trase brâuri albastre, ceeace îţi umplea sufletul de o viaţă nouă.

O masă mare, cu faţa albă ca laptele, era întinsă în odaia mare, pe care mama şi sora mea aşezau vărzari, bocăneţe, colindeţe, poame fierte şi turte din aluat cu jufă, un fel de brânză de lapte de cânepă, ori cu miere şi nuci, cărora le zice şi «Pelincile lui Hristos», şi o sticlă cu rachiu şi una cu vin, şi doar aşteptau preoţii cu icoana naşterii Domnului, după obiceiul dela noi. Iar eu cu Mihăluţ stam ascunşi după cuuptor şi aveam poruncă deia mama cu pecetea câtorva culişere, să nu ne urnim de-acolo, că al nostru e Antihârţul.

Deocamdată, după ce încetam din buhăit, stam ce stam mocniţi, dar pe urmă, te miri ce ni se năzărea şi iar o pufniam în râs şi ne apucam iar de ghiduşii.

Dela o vreme râdea şi mama, aşa cătrănită, cum era, că n'avea ce ne face.

Când e omătul mare, preoţii vin mai pe înserate şi mai degrabă încep să-ţi vie colindătorii pe la ferestre. Frate-miu Iecobuţ,

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman" Constanţa

încalteca era dus de dimineaţă cu băeţii şi numai auzeam :

«Sculaţi, sculaţi, boeri mari,
Florile d'albe,
Sculaţi voi, români plugari,
Florile dalbe.

Când auziam aşa, când mă gândiam că între cei cari colindă e şi frate-meu Iecobuţ, şi eu nu sunt, îmi crăpă inima de nerăbdare şi îmi ziceam : «Doamne, când oiu putea să colind şi eu şi să cânt !» Că trebue să vă spun, că eram mic, nu ştiam multe, dar îmi era ruşine amarnic să cânt, să mă audă cineva, şi îmi înăbuşiam dorinţa, aşteptând să cresc mare dar mai vârtos aşteptam pe Iecobuţ cu traista plină de covrigi, mere, nuci, vărzari şi colindeţe, sau bolindeţe, ori bocăneţe.

Mai cu seamă după vărzările altora mă îmbolnăveam şi doar — slavă Domnului — mama era vestită în chititul lor, dar vezi nu ştiu cum era că mie nu-mi prea plăceau ale noastre.

Aşa-i omul : tot mai mult să-i placă lucrul altuia.

Dar aşa spre seară numai auziam : «Mi-ho-ho!» strigăt de copii ce însoţiau preoţii, şi care răsună până în Munţii Neamţului şi se întorcea cu acelaş răspuns înapoi.

— «Vin, vin» ! se auzeau glasuri prin casă, iar mama la noi :

— Să tăceţi, împeliţaţilor, că ori vă omor, ori vă dau popei să vă ieie în traistă.

Că ne ar fi omorît nu credeam, căci câte nu făcusem până atunci, şi atât doar ne-a bătut, dar de traista popei, de sârmari, şi de jidovi să nu fi auzit, că ne pitiam sub pat de frică. Mai cu seamă de sârmari, încremeneam, că mi se părea că strigă : «Legaţi băeţi, cu sârma» în loc de «Legaţi oale cu sârmă» şi tocmai în fundul cuptorului ne ghemuiam.

Da nu mult, iată şi cânele prindea să latre şi un strigăt de «*Mihoho!*» ne încremenia inima în noi şi tăceam de par'că eram duşi din casă.

Indată uşile se deschideau, şi părintele Dumitrache dela spital, — Dumnezeu să-l ierte ! — că intră cu un «naşterea ta Hristoase, Dumnezeul nostru» urmat de un alt preot, de cântăreţi şi de un cârd de băeţi cari le ţineau isonul, toţi cu nasurile roşii de ger, cu ciubotele toacă şi cu traistele doldora de vărzari şi bocăneţe de prin sat.

Da noi eram morţi, ni se părea că în fiecare traistă au câte un băiat sprenţalnic şi numai mă rugam : «Doamne, ajută-mi să nu mă ia Popa Dumitrache în traistă că deacu am să fiu cel mai cu minte băiat din lume !» Nu mă uitam decât printre sobă la cele ce se petreceau în casă şi vedeam tot, că preoţii după ce găteau de cântat şi toţi din casă săruteau icoana, mai cu seamă Părintele, cum

era gras şi în vrâstă, se mai hodinea pe laiţă şi mai vorbeau cu părinţii noştri, în vreme ce împieliţaţii de băeţi înfulicau la vărzări depe masă şi la poame fierte, de credeai că se bat calicii la gura lor iar eu, de şi nu-mi prea plăceau vărzarile, noastre, totuşi crăpam de ciudă, şi aş fi ţipat la dânşii, dar mă temeam să nu mă bage în traistă.

Dar într'un an, tot pe când eram cenuşar, ce am făcut nu ştiu, că aşa am cătrănit pe biata mama, că abia a aşteptat să vie părintele Dumitrache şi tot aşa pe când el se hodihnea pe laiţă şi împieliţaţii de băeţi mă lăsau fără «Pelincile lui Hristos», din una în alta se mai dădu în vorbă cu tata, că unde-i băiatul cel mare, că celălalt stelaru unde-i? şi mama îi spuse că cel mare e la Botoşani, la *Verştat* la gară, şi învaţă a duce maşinele de *trin* şi stelarul, bădiţa Tănasă e cu băeţii şi se pregăteşte şi el de-ale stelei.

— Dar cei doi bălănuţi? întrebă el după asta.

— Ira, că bine zici Sfinţiata, răspunse mama; îi am şi *amu;* şi bine că mi-ai adus aminte, să mii iei în traistă, că de azi de dimineaţă mi-a făcut capul calendar.

Dar eu eram ghiaţă: «Na, că de-amu mama ne şi dă. Mama ceea, care credeam că ţine atâta la noi»...

Insă îndată mă liniştii, că părintele răspunse:

— Aşa! Cum se poate? bine că ştiu; da acum te-aş rugă să-i ierţi, că una, n'am traista la mine şi al doilea să-i ierţi, că lasă că mai venim noi, dacă n'or fi cuminţi. Da ia să-i văd şi eu.

— Hâm! grăi mama, ascunzându-şi zâmbetul, îs pe cuptor; lasă-i că sunt zoioşi şi plini de cenuşă. Dimineaţa cel dintâiu de dânşii am cătat: iam spălat, îmbrăcat cu cămăşuici curate, şi acuma să le vezi, îs ca sacul.

Şi în adevăr aşa era, dimineaţa ne-a schimbat rufele şi până la amiază atâta ne-am sbânţuit pe cuptor că am făcut rufele ca obiala.

— Ei, lasă-i să vie, să sărute şi ei icoana şi să-şi ceară iertare, că n'or mai greşi, a zis popa.

— Hai, ieşiţi tâlharilor de-acolo. Ia auziţi cum tac! Ce n'auziţi?... făcu mama.

— Hai, Mihăluţ, jos, îi dădui eu plin de suflet, că pe urmă se supără părintele.

— Hai, nu vă daţi jos? întrebă mama abia ţinându-şi râsul.

Iar noi, uşor ne scoborârăm. Intâi mă dădui eu jos; apoi îl luai pe Mihăluţ în braţe şi stăturăm lângă vatră şi ghemuiţi unul în altul, privind pe sub gene cu frică şi ruşine; şi Doamne! cum îmi bătea inima de credeai că vrea să fugă din mine.

— Tii, ce băieţi aveţi, domnule Vasile şi fiică Domnică, îi dădu preotul. Ia veniţi la moşu. Şi zise către dascăl : «Dă-le şi aistor, icoana. — Hai de-o sărutaţi şi vă cereţi iertare de supărările ce aţi făcut».

— Hai, ce staţi ? ne zise mama, şi sărutaţi şi icoana şi mâna Prea-sfinţiilor. Ştergeţi-vă la nas. Şi lasă că de data asta aţi scăpat cu ieftinu, dar altă dată...

Şi încet, după ce mă ştersei cu poala cămăşuţei, cu capetele plecate ca nişte mieluşei şi plini de îndoeală înaintarăm spre omul bisericii. Eu făcui cum făcui crucea, dar Mihăluţ când a fost s'o facă «In numele tatălui» a fost în vârful capului «şi al fiului» la ureche «şi al sfântului Duh» la obrazul drept şi «amin» la umărul stâng şi sărutarăm icoana şi mâinele preoţilor.

Preotul Dumitrache ne netezì pletele albe şi ne întreabă de câţi ani suntem.

Mihăluţ răspunse că e de două zile, iar eu am spus că's de şase ani. Şi ne mai întrebă cum ne chiamă. Apoi, ne zise: «Aşa!» şi băgândmâna în buzunar ne scoase câte cinci parale şi ne dădu :» Na şi să fiţi cuminţi să nu supăraţi părinţii, că ei sunt al doilea după Dumnezeu şi e păcat».

Iar noi dădurăm din cap, că aşa avem să facem.

Dar abia ieşi din casă, şi când socotirăm

că a ieşit pe poartă, [illegible]ce am tras şi [illegible] râs şi am râs. Dece [illegible] Pe semne [illegible] de poate mai strânserăm alte d[illegible]cii în noi. [illegible] am jucat şi nu ne-am astâmpărat decât seara, când veni bădiţa Tănasa cu alt prieten Ghiţă a Scarlătoaei cu steaua şi Iacobuţ de la Co[illegible]lindă. Seara masă întinsă ; iar bădiţa Tănasă, ca totdeauna nu l-a ţinut pe loc seara de ajun. A cântat cu steaua ce a cântat la noi, de acolo a pornit-o prin târg pe la boieri, pe când noi toţi ne aşezarăm roată împrejurul bucatelor de post.

Din ai casei lipsea întotdeauna, cum am spus, bădiţa Tănasa, cât de fratele nostru mai mare Gheorghe, ăsta lipsise mai mulţi ani şi la Paşti şi la Crăcuin. Om de o fire ciudată de a şti şi vedea multe, pribegì prin streini de nu se ştiu de capul lui nimic cea ce a făcut multă supărare părinţilor. Şi numai vedeam şi alţi stelari. Si nu un rând primeau ai noştri, ci două, trei, patru, că erau vremurile bune şi toţi în putere şi aveau cu ce plătì.

Şi ce dragi îmi erau stelele : din pricina asta când am fost mai mare, nu m'am putut oprì de a nu umbla şi eu cu steaua.

Mă uitam lung la cei trei crai păgâni, cari aduceau daruri Dumnezeului om ; plângeam de dragul copilului din iesle ; vedeam oile şi ciobanul îngenuchiaţi înaintea celor trei feţe dumnezeeşti ; deoparte boul care acoperea cu

fân pe Dumnezeu, să nu-l afle Irod, şi de alta calul care mânca tot ce acoperia cel dintâiu. Apoi, după toate astea, îmi spunea şi tata povestea lui Moş Crăciun, dar pe care n'am prins'o bine de cât în anul când am prins a umbla întâi şi întâi cu steaua.

II

Povestea lui Moş-Crăciun

In seara de ajunul Crăciunului, mă întorsei de la stelărit şi după ce împărţii câştigul cu tovarăşul meu, dânsul se duse acasă; iar eu cu ai mei ne aşezarăm ca de obicei la strămoşeasca masă şi între altele tata mă întrebă la cine am fost. şi după ce îi spusei, îmi grăi:

«Îmi pare bine, că te duci cu steaua. Nu că mi-aduci cine ştie ce folos, da să nu se piardă datina, că au fost vremi, măi băeţi, când umblau cu steaua şi cu Irozii chiar feciori de boeri şi oameni ca mine. Unii gospodari luau obiceiul ista ca o dragoste pentru Domnu Hristos şi umblau din sat în sat şi din târg în târg cu steaua, alţii să le ierte Dumnezeu păcatele şi să le facă parte de împărăţia cerurilor; iar cine primea cu steaua, era socotit că a primit pe Domnu Hristos. Şi să umblĭ măi băete, amu, când

ţi-e vremea, că n'ai să ai mai frumoasă aducere aminte, ca asta». Şi când zise vorbele astea, ochii lui se umeziră şi lacrimele ce trebuiau să se scurgă pe obraz, par'că picurau pe glas.

«Da tătucă — îi zic eu, — da mai spune-mi-o, pe aceea; cum a fost cu moş Crăciun, când i-a tăiat mâinile Crăciunoaei, că a primit pe Maica Domnului în grajd?

— Hâm — făcu el, turnându-şi un pahar de vin, după care cu el în mână îşi ridicându-şi ochii, ca două mărgele de sticlă albastră, în sus, zise: — Să vă spun, da să trăiţi, şi să vă fie de ziua sfântului ajun de azi şi de numele Maicei Domnului», şi făcându-şi cruce bău din pahar, se şterse pe mustăţi şi grăi:

«Zice că sfinţii Ioachim şi Ana ereu oameni bătrâni şi nu aveau băeţi, şi erau tare scârbiţi de asta şi sf. Ana, cine a învăţat-o, că s'a dus într'o zi la *Rusalim* la sf. biserică şi s'o rugat, să-i dee Dumnezeu sfântu o odraslă: băet ori fată, că ea are, să o deie, să slujească sf. biserici.

— Vezi, — vorbi aice mama, — Dumnezeu sfântul nu le-a dat băeţi până atunci, unde aştepta făgăduiala asta.

— Se înţelege — zise tata, — ca să se împlinească Scriptura, că chiar în noaptea zilei, când s'a dus la Rusalim, i s'a arătat sf. Anei un înger prin somn şi i-a grăit:

«Ano, Dumnezeu a auzit ruga ta, şi află că nu te-a uitat, dar a vrut să audă cuvântul tău, că scris este în sfânta Scriptură, să ai la bătrâneţe o fată, cu numele Maria, ca să slujească Domnului, şi aleasă între alese, ca una ce are a purta în sinu-i pe răscumpărătorul neamului omenesc». Şi într'adevăr la nouă luni sf. Ana avu o fată frumoasă, cum nu era *copchil* pe lume, şi i-o pus numele Maria.

«A trecut un an, doi, zece şi când a fost aşa de *paisprece-cincisprece ai*, poate o fi avut şi mai mult, într'o noapte, sf. Arhanghel Gavril i s'a arătat în vis sf. Anei şi i-o spus, să ducă fata la sf. biserică, după cum o făgăduise. Şi o dus-o şi o dat-o în paza sf. Zaharia, tatăl lui sf. Ion Botezătorul, că el era popă acolo. A trecut, ce a trecut şi într'o zi, când Maica Domnului era singură şi se închina în sf. biserică, numai ce aude un vânt în biserică, se face o pâclă albă şi un înger se arătă şi îi grăi:

«Bucură-te Marie, Domnul este cu tine, vei naşte fiu care se va numi Emanoil şi va fi mai mare peste toate noroadele».

Iar noaptea sf. Arhanghel Gavril s'a arătat lui Ioachim şi Anei şi i-o spus:

«Ano, şi să nu crezi că vre-un nelegiuit s'a apropiat de fiica ta, ci însuşi Duhul Domnului D-zeu, şi peste câteva luni va naşte, da voi daţi-o celui pe care îl voiu trimite la voi s'o ceară de nevastă, că scris este, că multe ponoase au să cadă peste dânsa şi surghiuniri, şi îi trebue un ocrotitor. Că aşa era pe atunci măi băeţi: o fată, care era greşită era scoasă în drum, bătută la stâlp, *bagiucurită* şi hulită de toată lumea; iar acelea care slujeau la sf. biserică, omorâte; şi Maica Domnului, auzind şi simţind ce e cu dânsa, de frică a fugit într'o pădure, bunăoară cum ar fi aici, pe deal, la «Beleciug», — şi tata arătă cu mâna spre răsărit, încotro era şi pădurea asta. — «Şi, urmă el, sfânta stătu aproape o zi ascunsă sub buruene şi tufării. Când spre sară i se arătă sf. Arhanghel Gavril şi i-a spus: «Nu te teme Mario, şi du-te acasă, că Dumnezeu sfântul a trimes pe *Iozif* dulgherul, să te ceară de femeie şi să te ocrotească». Şi Maica Domnului s'a dus şi într'adevăr, pe prispa casei stà un om de vorbă cu sf. Ioachim şi Ana şi tocmai vorbeau de dânsa. Sf. Iozif, era bătrân şi slab şi văduvoi, şi trăia, ca un călugăr. Nici prin gând nu-i era, să se însoare, da spre ziua când era, să fugă sfânta, a visat, că a venit la el sf. Arhanghel Gavril şi i-a zis:

«Iozife, du-te în ţinutul *Nazaritului* şi întreabă de Ioachim şi Ana, şi le cere de nevastă pe fata lor Maria, aleasa Domnului, că poartă în ea pe răscumpărătorul neamului omenesc, Mesia, cel vorbit de sf. Scriptură şi o ia sub paza

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman” Constanţa

ta, că scris este, să fii între sfinţi şi pomenit de toate naţiile pământului». Şi sf. Iozif a şi pornit şi abia a întrebat pe sf. Ioachim şi Ana, unde e fata, şi Maica Domnului a şi intrat pe poartă, şi a şi luat-o, şi sf. Iozif a scris-o pe numele lui cu băet cu tot.

«Da Jidovii nu credeau, că pruncul era Domnu Hristos, toată lumea îl râdea pe sf. Iozif şi hulea pe Maica Domnului. Şi au trecut luni, nici sf. Maria nici sf. Iozif nu ştiau sorocul naşterii lui Domnu Hristos, când, numai iată că, împăratul dela *Râm*, care era mai mare peste toţi craiii lumii şi peste Irod împărat, craiul jidovilor, — bunăoară cum a fost odată stăpân Turcu, cică, peste craii ţării Ungureşti şi domnitorii de aice, — că trimete stafetă, să se facă o catagrafie de toţi supuşii împărăţiilor, şi i-o venit şi lui Irod împărat, să facă asemenea slujbă şi a dat veste, să vie toată lumea la Rusalim, s'o vadă şi el, şi s'a dus şi sf. Iozif cu Maica Domnului, să se înscrie. Şi era lumea de pe lume strânsă, că n'aveai cap, să pui un ac, dormeau oamenii şi pe uliţi. Da, Maica Domnului, abia a ajuns şi i-o şi venit vremea de cumpănă. Unde să se ducă, că nimeni n-o primea, că toţi o arătau cu degetul şi vor beau pe socoteala ei. S'a dus afară din târg la un sat, la *Vicleim*, da acolo cum au auzit, cine-s, n'a mai vrut nimeni, să-i primească,

şi amu se însăra, ce să facă, sf. Iozif luă pe Maica Domnului, să meargă spre alt sat; da la poarta ţarinei dădu de o casă, casa lui Crăciun. Crăciun tocmai a doua zi avea patron şi nu era acasă, era la crâşmă, să-şi tocmească nişte lăutari şi mai rămăsese cu oamenii de vorbă. Crăciunoaia nu ştiu ce robotea prin ogradă. Numai la casa asta nu se rugase dânşii, şi sf. Iozif dădu «bună sara» şi îi făcu semn femeii, să vie până la el. Da şi ea cum aude cine-s, nici nu a vrut să audă, spuind, că i-e teamă de bărbat. Maica Domnului se rugă, să-i primească măcar în grajd, că nu mai poate merge. *Aghia* i-a primit, da cu rugăminte, că până în ziuă sf. Iozif, că caute o căruţă, ce a şti, şi să, se ducă de acolo».

La vorba asta tatei iar i se umeziră ochii şi i se amestecă glasul cu plâns şi, urmă:

«Când au intrat în grajd, îngerii în cer au făcut podea din nouri şi au jucat de bucurie de a dudăit lumea, şi au căzut flori albe de sus — a prins să ningă, — de atunci e omătul iarna; iar boii au luat paie din iesle cu gura şi au aşternut Maicei Domnului jos şi au făcut loc în iesle, unde să-şi culce băietul. Într'un târziu iată şi Crăciun dela crâşmă beat.

«Hă, hă, măi *fumeie*...» îi dă el dela poartă. Da Crăciunoaia s'a făcut mică, mică de grijă,

să nu prepue ceva Crăciun, şi nu ştia cum să se poarte cu el, doar s'o culca şi o adormì mai curând: i-a dat, acolo, să mănânce, l-a desculţat de ciubote, l-a desbrăcat şi l-a culcat ca pe un *copchil*, că s'a mirat şi Crăciun ce a dat peste capul lui, că alte dăţi când venea lovit cu leuca, îl mai lua la rapanghel, da *amu* nu ştia, cui să-i mulţămească de aşa ceva. Da Crăcunoaia, amuşi amuşi, eşea cu fânarul afară. Da Crăciun n'avea astâmpăr din pricină, că nu era stânsă lumânarea şi întrebă pe Crăciunoaia:

«Măi *fumeie*, de ce nu te culci, ce tot cauţi, tu, afară?»

«Crăciunoaia tace şi Crăciun vede, că dânsa pune şi cazanul de fert rufe, cu apă pe foc, şi Crăciun o întreabă: «Ce faci tu cu uncropu?» Ea grăì: «Am de spălat ceva în şură, că mâine e ziua ta şi nu prea îs toate curate».

«Domnul Hristos se născuse şi trebuia, să scalde băietul. Crăciunoaia, după ce a dat apa un clocot, a dus cazanul afară, şi s'a înturnat, de a luat covata de sub pat. Crăciun tace. Crăciunoaia se întoarnă şi a luat un val de pânză din ladă şi a vrut, să iee şi o pernă de sub capul lui Crăciun, da el, ce s'a gândit, că are vre un drăguţ pe afară, şi o şi prinde de mână şi o întreabă: «Unde tot umbli, Ce ai afară?» Femeea n'a mai avut încotro şi a spus. Şi Crăciun îndată îşi aduse aminte, că-i arăta lumea pe sfinţi prin Rusalim şi-şi râdea de ei. Şi, nici una nici două, luă barda de sub pat, o prinse pe femeie de amândouă mâinile şi trăgând-o până la uşă, îi puse mâinile pe prag şi i le tăie dela curmătură, şi se culcă iar. Însă femeea cu mâinile tăete s'a dus văitându-se la Maica Domnului şi i-a zis arătându-i cioangele:

«Iată ce mi-a făcut bărbatul meu din pricina voastră».

«Da Domnu Hristos era amu scăldat şi aştepta doar înfăşat. Maica Domnului îi grăi:

«Unde ţi-s mânile?»

— Pe prag afară, a răspuns femeiea.

— «Adă-le încoa», făcu Maica Domnului.

Şi Crăciunoaia se şi duce şi aduce mânile cu dinţii.

«Pune-le în scăldătoarea băetului», a zis sfânta.

Şi femeea a lepădat mânile cu degetele în apă.. Sf. Iozif a dus copaea până la lehuză şi Maica Domnului lipì mânile de cioange şi mânile se şi făcură cum au fost, rămănând doar un semn. Şi de atunci se zice, că de unde începe palma e curmătura mânei la oameni.

In vremea asta Crăciun se mai desmeticì din beţie şi se gândi: «Măi ce am făcut eu». Şi nu-i veni a crede, decât când se duse la prag şi văzu sânge; da afară era un omăt

până la brâu, de se minună şi el, că până atunci nu văzuse iarnă; şi se întrebă ce s-au făcut mânile, şi nu-şi da cu mintea, decât se gândì, că le-a luat un câne; şi ce s-a petrecut în firea lui, că intră în casă şi atunci văzu că şi el e albit la păr şi la barbă, ca omătul, de afară. Când numai ce vine şi Crăciunoaia, să ia pânza şi perna, da Crăciun, cum, o vede rămase nedumerit şi îi spune:

«Cum, mă *fumeie,* că doar îţi tăesem mânile».

Şi femeea povestì toată tărăşenia.

«Iii — făcu Crăciun, — ia amu pricep eu, să ştii, că tot aista e cel ce are să răscumpere păcatul omenesc».

«Şi s-a dus şi el să se închine şi a dat în genunchi nebunit de ce i s-a dat ochilor, să vadă; tot grajdul era numai o lumină şi prin lumina aceea îngerii cântau, iar vitele făceau slujbă lui Domnul Hristos, boii şi vacile şi oile acopereau cu fân pe Mântuitor şi îl încălzeau cu nările lor, să nu-i fie frig, singur calul era mai *hapsân,* mânca tot ce acopereau boii. Maica Domnului i-a spus calului, ca unui om, să fie de treabă, dar el n-o înţeles, şi atunci l-a blăstămat, să mănânce toată vieaţa şi să nu se mai sature. Şi de-atunci calul, cică, mănâncă într'una şi tot nu se mai satură. Da cum l-a văzut sfânta pe Crăciun, i-a grăit:

«Nu te teme Crăciune, Dumnezeu sfântul a vrut să trag în casa ta şi să facă minunea asta, ca să-ţi arate, că s-a apropiat împărăţia cerurilor. De azi înainte numele tău va fi pomenit în veac de veac de toate naţiile pământului. Şi ziua ta de azi să fie pomenită cu naşterea băietului meu. Da, pentru că ai tăiat mânile femeii tale, pe lângă că ai albit, ai să mai capeţi o osândă: Tu niciodată să nu mai mori şi să nu fii acasă de ziua ta ci, dela cântatul cocoşilor, din noaptea de ajun, până la cântatul cocoşilor din sara zilei lui Ion Botezătorul, feciorul sfinţilor Zaharia şi Lisaveta, să umbli ca gândul din târg în târg, din sat în sat şi din casă în casă, din palat în bordei, cu o traistă în spate plină cu vărzări, bocaneţe, parale, lemne, strae, stele, luceferi, jucării, cărţi de poveşti, pe care Crăciunoaia ţi le-a pregătì în vreme de un an, şi să le împarţi la bogat şi la sărac, unde te-i pricepe şi să cânţi cu steaua, naşterea băetului meu».

Deatunci cică e obiceiul de a se umblà cu steaua. La astea Crăciun a mulţumit Maicei Domnului şi ia pupat picioarele şi ei şi lui Domnu Hristos. Când numai ce aude o bocănitură în poartă şi un glas: «Acasă-s gospodarii? Hodinesc?»—Era trecut de miezul nopţii, ninsoarea stătuse, nourii se risipiseră şi stelele străluceau şi era aşa de luminat, că par'că

se zărea de ziuă. La poartă trei oameni călători care îi dau «bună sara» lui Crăciun şi îl întrebară:

«Mă rog aice s-a născut un prunc, amu, amu ?»

— Aice, răspunde Crăciun, da ce aveţi ? Şi de unde ştiţi ?

— «Apoi, uite în sus», îi grăesc drumeţii. Şi Crăciun zăreşte o stea mare, luminoasă. a cărei coadă trecea prin coperişul grajdului şi care întuneca pe alte stele.

«Şi s-au dat, să spuie, că dânşii sunt cei trei crai dela răsărit, cetitori de stele, care au auzit că are, să se nască un împărat mare şi are, să se arate o stea luminoasă şi cu coadă şi, văzând steaua mergând tot spre sfinţit, s-au luat după dânsa şi nu s-au oprit, decât unde s-a oprit şi ea».

Aice, un oftat uşurător se auzì, ne uitarăm, mama îşi ştergea nişte lacrime ce i se preliose pe obraz ca două părăiaşe din două izvoare unul lângă altul; iar tata se oprì de'şi mai turnă un pahar cu vin şi glăsuì: «Staţi, că încă n-am mântuit». Şi sorbind o gură, îşi supse buzele şi urmă:

«Şi craii au intrat înlăuntru şi s-au închinat şi ei lui Domnu Hristos.

«Cât a fi mai stat la Crăciun, nu spune jetiea, da zice că vestea de naşterea lui Domnu Hristos s'a împrăştiat în tot Rusalimul şi că

Irod împăratul Jidovilor, auzind de treaba asta s'a şi turburat, că se temea, că Domnu Hristos, să nu fie mai mare ca el şi a trimes după Crăciun şi Crai, să vină la dânsul şi i-o întrebat de tot ce s'a întâmplat, şi ei şi Crăciun au spus toate minunile, ce au făcut. Şi a întrebat Irod, după ce se cunoaşte casa unde e Mântuitorul ?, şi dânşii au spus că pe cer, deasupra coperişului, e o stea luminoasă tare. Da Irod a zis că nu dă voe, afară de împăratuì dela Râm, să fie alt împărat mai mare pe lume ca el. Şi a trimes ostaşi, să tae pe Domnu Hristos, da steaua se mutase de-asupra altei case la fel cu a lui Crăciun şi unde gospodina născuse un băet odată cu Domnu Hristos. Şi ostaşii au tăiat băetul cela, da când au eşit afară, steaua era mutată pe altă casă la fel, unde şi acolo era un băet născut odată cu Domnu Hristos şi l-au tăiat şi pe acela. Da când au eşit afară, steaua era mutată pe altă casă, la alt capăt de sat. La asta oştenii s-au dus, de au spus lui Irod, şi păgânul a dat ordin, că dacă-i merge feleşagul stelei de aşa, să tae toţi băeţi de doi ani mai mici.

«Arde-l-ar focu de Irod grăi», sora mea.

Şi tata urmă: «In vremea asta Arhanghelul Gavril s-o şi arătat lui sf. Iozif şi ia spus să fugă cu tot cu prunc; iar sf. Iozif luând un măgar dela Crăciun, şi suind pe Maica Dom-

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman" Constanţa

nului pe el, au fugit în pustie. Şi de atunci măgarul are cruce pe spate, unde l-a încălecat Maica Domnului şi de atunci zice, că nu se mănâncă carne de cal şi măgar, unde a fost încălecat de femeie. Iar în urma lor s-au pornit nebunii şi au tăiat paisprece mii de prunci, că zice, să steaua se tot aşeza de pe casă pe casă, unde erau prunci mititei, până sf. Iozif cu Maica Domnului şi Domnu Hristos, au avut vreme, să treacă în altă ţară. Apoi de acolo când s-au întors a început Domnu Hristos, să-şi arate minunile lui. Da astea să le lăsăm pe altă dată».

Şi tata tăcu, îşi sorbì şi restul păharului şi sculându-se îşi înălţă ochii spre icoane şi grăi:

«Mulţămescu-ţi ţie Doamne, de pâne şi sare şi darul sfinţiei Tale, şi nu ne lăsa pe noi lipsiţi nici de cereasca ta împărăţie, ci precum ai venit în mijlocul ucenicilor tăi, pace dându-le lor, vino şi la noi şi ne mântueşte».

«Şi amu — grăi el, către noi, — să ne culcăm şi mâne la biserică».

Asta era dorinţa lui, duminecile şi sărbătorile mari, să se ducă unul din casă la biserică; aşa zicea el, că e şi la pravilă.

Şi tata ieşì dela masă şi ducându-se înaintea icoanelor începu, să-şi facă obicinuita rugăciune în vreme ce eu, bătut de atâtea ceasuri de ger şi de vremea târzie, mă moleşii şi îmi plecai capul pe scaun. Am simţit pe urmă sgâţiindu-mă: «Hai şi te-i culca».

Nici nu-mi amintesc, cum m-am desbrăcat, decât că am deschis ochii cu lumina albă în casă, şi am şi fost în picioare, că tovarăşul meu mă aştepta şi, ca în toţi anii, până în sara de sf. Vasile n-am lăsat steaua din spate, ba ţin minte că chiar anul cela, a patra zi de Crăciun, pe un ger, să nu dai un câne afară, eu cu tovarăşul meu ce ne-am sfătuit, să mergem cu steaua la un sat Lămăşenii, şi cum e azi ne-am pornit şi cum e mâne ne-am înturnat morţi de frig şi de foame şi cu un franc şi optzeci-şi-cinci de bani şi un ban unguresc ce mi-l dăduse o Rădăşancă, să scape de noi. Da de asta vă voiu spune mai încolo.

Dar să lăsăm asta: iată cele şase săptămâni postite trécute într'o noapte. A doua zi Crăciunul.

Nu se zăreşte bine de ziuă şi se aud lăutari undeva departe, într'o mahala şi muzica militară la boerii cei mari. Iar când se face ziuă, vecinii vin unii la alţii cu străchini şi farfurii cu mezeluri, răcituri, trandafiri sau cârnaţi şi chişte sau caltaboşi, că odată cu firitisirile, să se laude şi cu bunătatea porcului lor tăiat în ziua de Ignat ori în post. Mese se întind şi cei ce au postit ori şase, ori o săptămână, ori de loc, se aşează şi închină după obiceiu paharele cu vin urându-şi

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman" Constanţa

ani mulţi şi fericiţi, în care vreme nu lipsesc stelarii, la cari, ca în ajun, au la ce se holbà copiii. Neamuri vin la neamuri, vecini la vecini şi petrec să le ţie un an întreg, şi nu se face linişte două săptămâni aproape, că sărbătorile se ţin după sf. Crăciun ca pulberea după câini şi aşa era şi la noi.

Iată în zori de zi, pe mătuşa Ruxanda, pe mătuşa Ilinca a lui moş Grigore Lămăşanu şi pe alţi vecini, îndrumându-se prin omăt spre casa noastră cu urările din suflet pe buze şi cu daruri din porcii lor, tăeţi în ziua Ignat. Iar seara se adunau cu toţii în casă la noi şi petreceau creştineşte, pe când stelarii curgeau cu nemiluita; cât despre Bădiţa Tănase nu-l mai vedeam decât după Bobotează dela stelărit.

Dar se întâmplà ca în aceste zile de petrecere şi odihnă şi părinţii noştri să plece şi ei, cine ştie pe unde, şi atunci rămâneam noi băeţii de capu nostru, şi casa pe mâna noastră. Şi atunci, vai, şi amar de casă!... geamuri sparte şi colb cât vrei. Numai în jocuri şi petreceri o duceam.

Frate-miu Iecobuţ şi sorâ-mea adunau fetele şi băeţii de prin vecini, făceau jocuri şi spuneau poveşti, iar eu mâncam la bătăi cât nu încăpea în piele că eram rău şi nu le suferiam multe, că eu dacà eram mai mic, ei

tot pe mine mă băteau şi pentru greşalele lor şi din *«boldit»* şi din *«clabă»* nu mă mai scoteau.

Eu, ca băeţii, mă uitam la ei. Soră-mea dacă stricà o păpuşă şi o fată zicea: «Ii, ai stricat-o». Ea se uità la mine lung şi grăia: «Uite, din pricină bolditului istuia, că se tot bagă în sufletul meu!» Şi haţ la bătae: jap! jap! câţiva pumni. Eu ziceam ceva. Ea iarăşi mă bătea. Câte odată ne jucam de-a *mânza*. Mânza era un joc de cărţi: se sorocea o carte, cu chip de femeie, că e mânza. Şi era aşa, se împărţea cărţile la toţi copii, şi după asta, cel ce împărţea zicea:

> «Am fost la Dorohoi
> Cu un căruţ cu usturoi,
> Iapă este mânza nu-i
> Şi-am prepus pe d-lui».

Şi îşi plimba ochii pe la toţi. Şi de se întâmpla ca cel ce avea «mânza» să schimbe feţe, ori să râdă şi îl arăta cela cu mâna: «la... d-lui», atunci, se alegeau judecători şi îl judecau şi îl osândeau la ţuşti sau trăgători, făcute dintr'un şervet înodat la un capăt, ori la atâtea linii la palmă, ori la atâţia pumni. Cel păgubaş, dădea osânda, după cum era şi el de tare la mână şi de voinic, da până una alta te coşa. Apoi, ei ce făceau? se înţe-

legeau între ei şi făceau să cadă mânza tot la mine, şi mă băteau cum le venea mai bine. Ori îmi dădea mie să împart cărţile şi cum ştia toţi să se ascundă, eu nu ghiceam şi atunci judecătorii, sau cum le ziceau pârcălabi, fiindcă am învinovăţit pe nedrept, mă judecau şi mă băteau tot pe mine, că aşa era, de nu ghiceai vinovatul, mâncà păgubaşul papara dela cel învinovăţit.

Intr'o zi de iarnă, într'o sărbătoare, tot în felul ista, m'au bătut afuriţii cu şervetul la palmă, la tălpile picioarelor de m'au leşinat, şi au fugit. Când a venit mama şi m'a găsit, a împletit o vargă de răchită, şi a venit la ei : «Măi tâlharilor, de ce aţi bătut băetul ?» Şi unde nu mi i-a apucat la bătae şi nu mi i-a-znopit, de s'auzeau ţipetele lor peste şapte mahalale. De-atunci, mai ba, să se mai joace cu mine de-a «mânza». Bătăi, bătăi mâncam eu, cum v'am spus, dar tare erau frumoase vremurile cele şi mult fără păcat, şi tare eram vrăjit de sufletul vieţei celeea ca de hrană priitoare.

Nu aveam decât grija jocului, dragostea de joc şi râsul, copiii şi păpuşile cu care mă jucam, cum nu s'a mai jucat copil pe lume, şi dragostea şi uimirea pentru cei mai mari ai casei, care după cum v'am spus, mie mi se păreau nişte năsdrăvani.

SĂRBĂTORILE LUI MOŞ VASILE

De patru ani e dus Ionică, băiatul lui Moş Vasile, prin lume, şi n'a mai venit să-şi vadă măcar căsuţa de nu şi locurile de odinioară, unde a copilărit şi a auzit cele mai frmoase poveşti cu Zmei şi Feţi — Frumoşi. A plecat într'o zi, pe când nu era moşneagul acasă, şi când a venit, nu l'a mai găsit; i-au spus vecinii că a plecat la Bucureşti. La ce? Că acasă o pâne o avea, o sdreanţă găsea. Ce l'a făcut să se ducă aşa departe din fundul Moldovei în oraşul cela Şi de atunci, să nu-l vadă nimeni? De ce nu s'a înturnat odată înapoi, ce îl ţine pe dânsul patru ani şi să nu vie odată acasă. Cine ştie? Singur Ionică ştia şi Dumnezeu.

Ionică, era băiatul cel mai mic a lui moş Vasile şi cel din urmă. Şi a crescut cu baba numai în poveşti şi l'a învăţat să aibă frică de Dumnezeu şi ruşine de oameni. Când a

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

murit baba, băiatul era de 13 ani; iar moşneagul se uità la el ca la o hultoană de măr ce dă în rod. Şi după ce a învăţat puţină carte la şcolile din târg, ce se gândì, că n'ar fi bine să trăiască tot pe spinarea bătrânului, ci să câştige şi el un ban, să-i trimeată şi lui un ajutor, şi cu gândul ăsta sa dus şi a lăsat pe moşneag singur, plângând, cu Hector bătrânul câine, care şi el abea se târâe acum pe sub pereţi de slab; doi bătrâni care se iau unul cu altul, şi iată-i ajunşi pentru a patra oară sărbătorile de iarnă singuri şi tocmai în seara de ajunul crăciunului, şi cele două fiinţe singure se găsesc ca în totdeauna: unul, omul, la vatră scociorând cu clestele nişte cărbuni, şi celălalt în pae în şură. Cine ştie dacă Hector nu s'o fi gândit la bucăţelele de pâne şi mămăligă, ce i le da Ionică. Şi pe care acum, de se întâmplă că nu-i nici stăpânul acasă, nu are cine; se cârligă de foame şi poate îşi zice:

«Ce nu mai vine Ionică cela odată, că în toţi anii scrie să-l aşteptăm şi tot nu mai vine». Şi în vreme ce, poate, Hector oftând se covrigeşte în pae pufnind, gospodarul cu părul alb ca argintul, cu faţa brăzdată de zeci de increţituri, cu ochii mici în para focului, se gândeşte, de tot gândeşte, şi nu-şi poate ţine gândul. Se gândeşte ca un ceas

la ceva, se gândise aşa că dacă n'a veni nici de sărbătorile astea să vândă casa şi să plece la Bucureşti. De cu vreme aprinsese candela, — singura care de câte ori o aprinde par'că îi vorbeşte, îl mângâe, şi îi alină durerile şi îl întăreşte. Cu câteva clipe înainte venise şi nişte stelari şi-i cântase cântecul lor, lasă că i-au făcut bine, dar l'au scos din calea gândurilor acelea. Şi aşa cum stà cu ochii pierduţi în para focului, de odată, tresări cu spaimă, şi un gând întrebător par'că i se înfipse în mijlocul frunţei: «Oare l'oi mai vedea? Va mai veni acea zi fericită să mai mănânc cu el dintr'un blid? Uite, odată să-l mai văd şi apoi facă Dumnezeu sfântul ce o vrea cu mine. Dar dacă nu vine, dacă mor, şi nu-l mai văd? Cine ştie zilele mele». Şi par'că zilele lui erau nişte mărgele înşirate pe o aţă care clipă cu clipă piereau una câte una şi se împuţinau, şi asta îl înfioră din tălpi şi îi luă din putere şi urmă:

«Ia aşa m'a amăgit în toţi anii, că vine, vine, ba la Paşti, ba la Crăciun, şi n'a mai venit. Da' să-i dau şi lui dreptate, el zice că trăeşte bine acolo, dar Dumnezeu ştie... Dar de ce nu vine acasă, că o mămăligă e, un pat e: om trăi şi noi ca doi burlaci. Şi chiar dacă are cu ce, ce-mi foloseşte mie dacă nu-l văd, dacă nu ştiu cum e. Iacă l-am uitat, amu s'o fi schimbat». Şi ochii

moşneagului se făcură mici în para focului şi gândi: «Par' că-l văd, ca 'n zare: cu părul lung şi galben, alb la faţă, ochii albaştri şi mici, şi vecinic dus pe gânduri şi supărat, şi chipul băiatului îl duru şi oftă: «Of! Of! Of!, nimeni să nu mai fie părinte ca mine, şi apoi atât de singur la bătrâneţe... Tare mi-e jele... A avut şi el dreptate, nu-i vorbă: la ce să steie aice, la sărăcie şi necaz, că de când a murit maică-sa tot năcăjit a fost săracu: dormea nu dormea acasă, dar de mâncat, răbda cu zilele, că n'avea cine să-i facă, că eu umblam după treburi şi n'aveam timp să mă ţin de casă... Da amu, uite, să vie; îi fac eu mâncare, mă bag argat la el, mă rog, vând loc, vând tot, până şi-o găsi o slujbă pe aice, numai să trăiască bine».

Şi pe când gândea astea, afară începuse să înopteze bine. Focul din vatră se trecuse; oalele erau fierte, le dădu deoparte, apoi, dădu jaru în cuptor, să se facă cald, să poată dormi, că nu ştiu cum, când era cuptorul încălzit şi se culca pe el, i se părea că are un prieten ce-i ţine de urât.

Omătul era mărişor şi luna se arătă la răsărit roşie ca focul şi aburită de ger; razele ei schimbă întinderea albă în culori de pietre scumpe. El mai aruncă câteva vreascuri să ardă mai bine, îşi apropie mai bine scaunul de vatră, scoase din sân o sticluţă cu

rachiu şi pe când para se înălţă în creştetul cuptorului pârâind, el se uită în lumină la şip şi trase o duşcă bună, apoi după ce mai aruncă câteva lemne groase în foc, îşi prinse capul în mâni nedumerit şi gândi:

«Uite, mâne e ajunul, poimâne e Crăciunul. Cu cine mânânc eu o bucăţică şi cu cine vorbesc o vorbă? Cui îi spun ce am tras în cei patru ani de când a plecat? Nimărui!... Dacă îi spun cuiva păsul meu, ca om mă caină, dar nu-l doare ca pe mine!»

Moşneagului, cântecul ista îl apăsa pe suflet cu ceva singuratic şi greu. Lumina lunei se suì în sus, se albi ca o lampă cu abajur cu flori şi zugrăvea pe lutul din casă, ferestrele strâmbe, din care două erau cu geamurile lipite cu hârtie. Ar fi vrut să aprindă o lampă, dar se oprì; ardea candela la icoane, şi apoi, întunericul din casă, era frate cu singurătatea şi gândurile lui întunecate, greoaie şi încete.

A fost de cu zi la gară, a fost eri ziua, apoi eri noapte; a tremurat de frig, aşteptând sosirea trenului. Când a sosit balaurul negru în gară, inima i-a sărit arsă de dor, de bucurie, şi a început să-i bată pieptul cu putere. De ce-i bătea, nici el nu-şi da socoteală, el se uită cu băgare de seamă când la un călător, când la altul, dar nici unul nu s'a apropiat de el să-i zică măcar: «Ce mai

faci tătucă»? Şi a aşteptat până vagoanele sunau a gol şi lămpile prinseră să se stingă. A văzut părinţii cum îşi îmbrăţişau copiii veniţi de pe la şcoli, şi numai a lui pare că-l prăpădise trenul pe drum. N'a făcut alta, de cât s'a lăsat pe bancă afară, nedumerit şi, mâhnit ca o noapte înorată doar a dat din cap: «Nu, nu, nu are să mai vie!» Şi cu sufletul bătut de gânduri şi sdrobit de jale, s'a înturnat acasă plângând. I se părea că e cel mai nenorocit om din lume.

Şi ce frumos a grijit casa! Iar el s'a lăut, s'a ras, s'a îmbrăcat cu cămaşă curată şi cu brâul ce i l'a trimis băiatul s'a încins, şi aşa mândru gătit s'a dus la gară.

«De acum, gândi el, nu mai vine. Aşa mi-a fost scris, aşa trag. Şi aşa am tras». Jarul erà mare în cuptor, scânteile ce cădeau de la lemnele ce ardeau, făceau din vatră o lume de poveşti; fiecare scânteie era o piatră scumpă la un palat din poveste ce se clădea, se clădea, până sus la lemnele ce ardeau. Deodată un lemn pocnì şi palatul se ruină, dar rămase altăceva: dărămăturile lui, care-i păreau casele dintr'un sat, şi acolo la margine de sat o casă, şi la casa aceia par'că e el cu o femeie de acolo; alte scântei cad şi se vede un om cu copii mulţi, e el: e tare, voinic, fericit! Dar deodată faţa jarului se luminează şi vede casa aceea arzând. El nu

era acasă, vine şi găseşte femeia leşinată. Indată o udă cu apă, pe când copiii o trag de mâni ţipând să se deştepte; n'au scăpat de cât cu ce era pe dânşii. Un duşman i-a pus foc; era ciudă că nu luase pe fata lui şi adusese alta din alt sat, şi acum avea o gospodărie mai mare ca dânsul, dar încă o ploaie de cenuşe aurită cade din lemnele arzând şi mai spre gura cuptorului se albeşte şi vede din nou satul şi în un cărbune albit de cenuşă; parcă vede o altă casă nouă, drăniţită, şi în ogradă aceiaş femeie cu copii şi pe el, robotind nişte stupi. Deodată, lemnele de sus se prăbuşesc cu sgomot. Aice îsi ascunde capul în mâni; jarul are alt chip şi prin el e un drum şi pe drumul cela îs nişte care şi în care îs putini, mese, scaune, copii, şi pe lângă care el şi cu o femeie; merg încet şi drumul e lung, trece peste o graniţă şi de la graniţă alt drum lung, lung, şi la capătul drumului e un târg; la târgul acela se duc carele. Duşmanul văzând că nu a izbutit cu focul, l'a pândit cu moartea, noaptea să-l omoare cu săcurea. Venea într'o seară spre casă, când pe la un ogor, vede o umbră, vrea s'o ia pe altă cărare, umbra îi ese înainte şi-l aşteaptă. El o apucă razna peste ogoare şi fuge fuge, umbra fuge să-i iasă înainte, dar mai repede a fugit el şi a trecut acasă. Iar Duminecă la crâşmă duşmanul a zis: «A scăpat

odată, de două ori dar a treia oară numai scapă... Infund temniţa». La asta el s'a înfiorat şi şi-a făcut gând că cu duşmanul să nu te pui niciodată şi să fugi din calea lui. Şi aşa şi-a vândut casă, grădină, loc, şi a venit în Moldova, cumpărându-şi de veci o căsuţă şi în care stă şi acum. Aici, a mai avut doi băeţi, dar i-au murit toţi cei cu care venise, şi unul din cei doi din urmă; la câţiva ani după moartea celui din urmă i se duse şi nevasta şi a rămas numai cu băieţelul înstreinat. Şi, acum, nu-l are nici pe dânsul şi îşi urmă: «Nefericită ursită! Oare n'o fi murit, Doamne?» Şi-şi făcu cruce de întărire.

Dar, repede îşi acoperì faţa cu mâinile, nu cumva să i se năzare în pară şi altă nenorocire de care nu avea ştiinţă, luă cleştele şi buchisì în lemne, de scutură toată pulberea de jar de pe cele ce se încinse la ars, dar care dădu prilej ca focul să se aprindă şi mai bine, şi să lumine şi mai mult ferestrele din faţa cuptorului. Dar gândurile şi durerile erau de aşa fire că nu-l lăsară, şi cum ai ţine un mosor să se depene pe altul, aşa şi gândurile începură a se deşirà, de astă dată mai nelămurite, mai tăcute, ca şi cum le-ar fi fost milă de durerea lui susfletească. Şi pe când stà el, în faţă cu cartea vieţei lui nescrisă, şi luminat numai de lu-

mina roşiatică a focului, de odată, auzì ceva pocnind: era candela care cerea untdelemn. Pocnetul ăsta îl trezi din toate gândurile lui şi se uită în jur şi, i se păru că e vârât într'un mormânt. Infiorat se ridică, se duse la fereastră, luă o sticlă cu untdelemn de pe ea şi cantă să pună în candelă. De odată se opri, ascultă, se auziră nişte zurgălăi, un bici plesnind, şi o sanie oprindu-se la poartă, apoi nişte glasuri. Cânele se dădu să latre a strein, apoi gura a doi oameni vorbind în drum mai tare, după care un glas: «Na căţeluş, n'a... Na Hector». Dar cânele bătea şi mai vajnic. — «Da, taci, fii cuminte, bre?» Se auzì acelaş glas: «Ce m'ai uitat?» Moş Vasile ascultă. Par'că cunoaşte ceva, dar stătu şi întrebă: «Oare cine să fie?» Ar vrea să bănue şi să teme să nu se înşele. Ar vrea să se urnească şi să teme să nu dea iar de vre-o desămăgire. «Nu, nu, îşi zise el, eu îs bătrân şi am înnebunit». Nu mult după toate aude bătăi în fereastră: şi un glas cunoscut: «Tătucă! Tătucă!»

I se pare că visează, că ameţeşte. Par'că nu-i el, se scutură ca unul ce are ştiinţă că doarme şi visează lucruri năstruşnice, şi vrea să scape de ele; Se pipăe, îşi pipăe sticla în sân... «Nu visez» dar iar îşi zise: «Dar dacă a fi murit, şi sufletul

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman" Constanţa

lui a venit să mă ia şi pe mine, sau să mă amăgească. Ori dacă, eu, poate, am să mor amu, şi mi se năzueşte înainte ca murinzilor tot felul de chipuri şi glasuri venite de pe alte lumi.» Insă, îndată, îşi ridică ochii aţintiţi la fereastră, căci auzi iar acelaş glas:

«Tătucă! Tătucă! Eşti, acasă; deschide uşa!»

Aice, fără voe strigă cu glasul răguşit de frică:

«Cine?»

— Eu, Ionică, ce nu mă cunoşti! deschide!

Şi poate n'ar fi crezut, dar alt glas se auzì:» Dar nu mai pot domnule să stau: Mă aşteaptă muşterii».

Atunci, îşi dădu socoteală de adevăr, şi par'că dinaintea lui se luminase de ziuă şi se umplu de o veselie necunoscută, că i se umflă tot sufletul şi fără să vrea scoase un răcnet sălbatec: «Vai! Vai!» Cu toate astea, nu era răcnet, ci durerea şi desamăgirea gonite de bucuria celor ce auzise, şi ca fugărit, alergă la uşa tinzii, o deschise şi raza lunei ce se rostăgolea ca un talger de aur, purtat de o mână necunoscută, printre stelele îngheţate pe albastrul spălat de nouri, lumină faţa unui băetan cu mustăcioara aurie, îmbrăcat ca boerii din târg. Moş Vasile se uită şi nu-i venì a crede, dar flăcăul prinzându-i mânile îi zise: «Sărut mâna tătucă! Ce mai faci?» Şi-i i le sărută. Aice moşneagul îl

cunoscu şi hăulind îl cuprinse în braţe: «Băetul meu, băetul meu!» Sositul căută să-l ridice, însă el, ca un osândit ce-şi cere iertare, se plecă în brânci la picioarele băetanului, care în zadar căută să-l ridice, căci bătrânul aşa îi apucase genuchii cu braţele, că nu i-a fost cu nici un chip ai le desface, ci bătrânul se îndesă cu capul în ei, şi aşa cu capul lipsit de picioare plânse în tăcere de jale şi bucurie, pe când Hector cu ochii sticlind, lătră la lună, ca şi cum ar fi zis:

«Lună, de acum nu mai sunt singur, are cine 'mi vorbi şi-mi da o bucată de pâne...

SF. VASILE

Iată şi ajunul Sf. Vasile. Ziua asta era o grijă, un sbucium pentru noi băeţii. Decât să nu fi umblat unul cu pluguleţul, mai bine să ne fi luat Dumnezeu de pe pământ, dar nu se putea că dacă nu era unul băgat în ceată, măcar umbla de unul singur şi dacă unul nu avea clopoţel, măcar lega câteva cuie şi potcoave unele de altele, măcar găsea o cutie de cele de «vopsele» şi îi lega un cui înăuntru şi tot umbla cu Sf. Vasile; că era o beţie: încă de dimineaţă mahalalele şi satele de prin prejur păreauo nesfârşită cazarmă, undegorniştii, toboşarii şi puşcaşii fac muştru pentru o paradă mare, aşa răsunau triştile, tobele, buhaiurile şi pocneau bicile. Şi asta te ameţea, îţi stârnea îndemn de a petrece, şi de a te ridica mai sus de nevoile zilnice; iar noi băieţii alergam unul dela altul şi ne sfătuiam la cine să urăm întâiu, sau dacă eram mai mulţi într'un plug, cine să tragă

buhaiul, cine să bată toba şi cine să ure. Şi în vreme ce băieţii şi plugarii cei mai bătrâni să dădeau în vânt pentru plug, gospodarii cari a veau a primì urătorii, să svântau cum să-i primească mai bine şi cum să petreacă mai bine şi de 'mbelşug sosirea anului nou. Eu mi-aduc aminte ce era la noi, lasă că era ziua tatei şi, cum era cunoscut ca un cal breaz, avea să-l năpădească tot soiul de urători şi prieteni; unii veniţi şi de prin Bucovina.— Dar pe atunci încă vântul prefacerii nu bătea aşa tare prin mahalalele noastre locuite de meseriaşi şi plugari, nu mai vorbesc de satele de prin prejurul târgului unde până acum câţiva ani nu se pomenise surtucar de cât notarul şi învăţătorul, aşa că toate mahalalele noastre şi satele de prin prejur alcătuiau o legătură de trebuinţe şi chiar rudenii; iar tineretul avea cercul lui de petrecere unde în zile de sărbători şi duminecele mergeau fetele cu mamele lor la joc. Pentru asta fiecare fată la Sf. Vasile trebuia să primească jocul şi să cinstească băetanii cu o cofă cu vin şi cu un colac mare de două chile şi doi franci, aşa că sora mea cu trei zile înainte îşi gătea paturile, mesele, cu cele mai frumoase horbote şi păreţii cu cele mai împestriţate scoarţe şi lăicere şi ardea în casă cele mai mirositoare buruene. Nu mai spun că mama făcea câte două trei cuptoare de colaci pentru urători şi tata îngrijea de [illegible] celor prinşi de frig şi zloată, iar eu dădeam peste cap de clopot, de bici şi de tobă.

Cât am fost mai mic am umblat tot singur, acolo câteva case şi înapoi. Eu ziceam: «Mânaţi măi!» şi tot eu răspundeam «Hăi, hăi!» Nu de alta, dar mă temeam să nu mă bată urătorii. şi apoi nu-mi plăcea să împart colacii cu alţii, ci, hăt când am mai răsărit şi eu de-o schioapă, mi-am făcut şi eu ceata mea, Şi Doamne, atâta amintire caldă mi-a lăsat în suflet acest Sf. Vasile, că zău aş umbla şi acum. Şi dacă v'aş spune că am umblat şi mai acum câţiva ani cu nişte gospodari din uliţa noastră, aţi zice cine ştie ce de mine. Dar n'am putut că prea mă frig vremurile deodată cu amintirea lor. Par'că şi acum îmi sună în minte urătura ce-o ziceam pe la casele oamenilor:

«Logofete, logofete
Pune-ţi spata la porete,
Şi urechea la fereastră,
Şi-ascultaţi povestea noastră.

Şi din acel trecut îndepărtat mi-a rămas multe amintiri duioase; iar de Sf. Vasile ţin minte că cel dintâiu plug gospodăresc l-am făcut cu Ion a Aniţei, cu un prieten de şcoală Toader Otrocol şi cu un alt tovarăş de bancă Gh. a Litenoaei din Sasca; toţi prieteni buni de gheţuş iarna şi năzbâtii vara.

Eu uram, a Litenoaei trăgea buhaiul şi Otrocol dârluia din trişcă iar Ion a Aniţei plesnea din biciu. Şi era un gheţuş: de cu zi burase şi se făcuse polei:u şi când suiai la deal trebuia să ai caiele la călcâie să poţi suì, altminteri făceai un pas înainte şi doi înapoi. aşa că de era deal, Ion a Aniţei mă trăgea pe mine, de mână, eu pe Otrocol şi el pe a Litenoaei şi aşa am hoinărit până târziu. Uram la câte o casă de trei ori, numai aşa de joc. Că nu se ştia ce era, că erau urători de credeai că au ieşit şi morţii să ure; umblau până şi băeţii de jidani.

Apoi, ăştia mâncau bătăi dela români cât le încăpea în piele.

De asta îmi aduc aminte că în anul cela după ce am urat la o spiţărie, a urat şi un jidănuş perciunat, pistrui şi cu părul roşu şi neştiind a urà, zicea scuturând nişte potcoave legate una de alta:

«Tinghi linghi, bim, bom, bom,
C'ai vinit sfinti Vasili».

Şi aşa a zis de vre-o trei ori şi a sfârşit cu:

«Munaţi moi»

Şi tot el a răspuns:

Hoi! Hoi
La an' şi mulţ an'!»

Râsete pe cei din spiţerie. Până s'a dus la el nişte băieţi şi i-a zis: «Măi, aşa se urează?»

«Dacă nu ştiu», i-a zis ovreiaşul.

«Da de ce umbli atunci? l-au întrebat dânşii.

«Da voi de ce umblaţi?»

Apoi lasă, când a scăpat, a zis bogdaproste.

Sătui de urat şi plini de frig, dar şi cu un sac de colaci, ne-am înturnat acasă, unde am împărţit folosul cu prietenii.

Apoi m'am desbrăcat cu Ion a Aniţei şi, după ce au plecat tovarăşii, ne-am aşezat cu coatele pe muchea caldă a cuptorului şi ca în toţi anii m'am pus să ascult urătorii. Şi numai ce auzeam câte un clopot de cele de poştalion: talang! talang!

«Aho! Aho!»
Seara lui Sf. Vasile a însărat
Şi noi cu plugul ne-am luat
Şi pe la domnu (ori moşu' Vasile) n'am urat;
Ia să-l urăm, să l veselim,
Să-i facem cheful deplin
Cu douăsprezece oca de vin.
Ura băeţi! (ori: «Mânaţi măi!»)

— Uraa! (ori: «Hăi! hăi!») răspundeau glasurile răguşite a urătorilor. Trişca prindea să durluească, toba să dubue năduşit, buhaiul să geamă morocănos, bicele «trasc! trasc! trasc! trasc!» pe când urătorul îşi urmà urarea cu:

«Iar morarul meşter bun»
Cu dinţii ca grebla,
Cu ochii ca sticla,
Cu dinţii rânjiţi,
Cu ochii beliţi.

Şi câte polojenii toate.

Apoi, unii ţineau urătura mai mult, alţii mai puţin, după cum era gospodarul de avut şi colacul pe masă de mare; altul credeai că nu mai isprăveşte. Dar din toţi, cel ce ura mai frumos şi mai mult, era unul Vasile Schiopul, un vecin al nostru — Dumnezeu să-l ierte — şi spunea atâtea ghiduşii că te minunai de unde le scoate: începea cu jupânu şi jupâneasa gazda, cu armăsarul cu copitele de argint şi o da pe la arat pe la mărul rotat, pe la «Leonte ţiganul care bate bine cu ciocanul» şi o sfârşea:

«De urat, am mai ura
Da mi-i că vom însera,
Că mai este încă'n sat
La o casă de urat
Şi n'am lăsa-o neurată
Că are Ielica o fată
Şi n'am vrea cu capu-odată
S'o lăsăm nesărutată.

Şi la urmă îi punea capătul:

«Rămâi bade sănătos,
Sănătos şi tot voios,
Dar te rugăm prea frumos,
Dă-te de pe vatră jos,
Şi dă-ne coasta porcului
Cea din fundul podului.
Că destul o fi de-aseară
De când degerăm pe afară

Şi apoi:

«Să trăiţi, să 'mbătrâniţi
Şi cu el voios să fiţi.
Câte paie pe casă,
Atâţia galbeni pe masă;
Câte pietre la fântână
Atâtea oale cu smântână;
Câte trestii groase
Atâtea vaci lăptoase.
Şi la mulţi ani!
Ahooo! Ahooo!..

«Poftim în casă, poftim!» se auzea glasul mamei.

Pe o masă îi aştepta o cofă cu vin şi o sticlă mare cu rachiu.

Tata îi cinstea pe toţi şi îi omenea. Intr'un târziu iată şi capra. Capra era un fel de cap de capră de lemn cu urechile de linguriţă de alamă şi în jurul gâtului spânzura un fel de haină împestriţată şi înzorzonată cu fluturi şi mărgele sub care se băga un om care se cocoşea de nu i se vedeau decât căputele picioarelor, şi unul îi cânta din o scripcă, pe când cela de sub zorzoane îi clămpănea fălcile în tactul cântecului şi îi întorcea capul când la dreapta, când la stânga; iar mie mi se părea în vremea ceea că adevărat, aşa e un fel de capră din poveşti, cu picioarele de om şi nu mă mai săturam minunându-mă de dânsa, mai cu seamă că vedeam că pe gura ei cela ce cânta cu scripca îi da şi câte un colac şi

câte un pahar de rachiu pe care îl scotea gol înapoi.

Veneau apoi *damele*, însă ca un fel de Vicleim, sau mai bine zis ca un fel de teatru în care unul era mireasă, unul mire, altul turc şi unul grec şi altul arap şi înfiripau ei un fel de întrebări hăzoase cu răspunsuri la fel, ori făceau o mulţime de ghiduşii sfârşite cu o horă.

Apoi tata, care învăţase dela o bunică a lui câte în lună şi în soare, bozgoane şi ştia şi toate obiceiurile strămoşilor, ne făcea de noroc.

Aşeză multe strachini pe laiţă cu gura în jos sub care punea să nu vedem noi peri de porc, un ciocan, o peniţă, o sulă, un sfredeluş şi aşa ne chema pe toţi ai casei, să ridicăm câte o strachină. Şi ţin minte că anul cela Ion a Aniţei a avut parte de peri de porc şi eu de o peniţă, şi tata a tălmăcit că Ion are să fie negustor de porci, iar eu grămătic cum şi sunt.

Şi aşa a fost. A Aniţei, azi de şi îşi duce viaţa de cofetar, dar când are bani, cumpără şi câte un mascur, îl îngraşă şi când îi vine bine, îl vinde şi cumpără altul, şi nici-odată nu-i vezi ograda fără porc.

Apoi tot în noaptea ceia, tata a topit, ca de obiceiu plumb pentru fiecare şi ne arătă cum are să ne fie vieaţa. Insă plumbul meu a eşit

nu ştiu cum că după ce s'a uitat la el, bine, bine, a grăit oftând:

— Ei, măi băiete, sbuciumată viaţă ai să mai ai.

Apoi, a ieşit, şi s'a uitat la cer şi ne-a spus că anul cela avem să avem secetă şi aşa a fost: n'a plouat dela Paşti până la Sf. Petru.

Şi să nu mint, nici odată nu greşea, ba pe lângă multe şi nenumărate daruri ce le avea el, mai era şi cititor în vreme: el se uita la cer şi ştia de cu iarnă cum are să fie vara, din primăvară toamna, din vară iarna, şi iar dela începutul iernei primăvara. Iar în anul cela, când aproape să răsară soarele, ce soare a fost că, tata a ieşit afară şi-a zis: «Anul ista avem să avem bătaie mare. Şi aşa a fost: a fost războiul bocserilor din China cu statele Europene.

Spre ziuă, iată şi flăcăi cu jocul, la fereastra pe care-i cunoşteam că veneam cu lăutari şi că erau mulţi.

Aceştia erau primiţi în toţi anii în casa cea mare, cum s'ar zice salonul şi după ce mântueau o horă, îmi sirichiseau părinţii şi plecau; iar eu doar îmi ziceam: «Doamne, de aş ajunge şi eu mare să mă fac băietan şi să mă duc şi eu cu sfântu Vasile».

Dar urătorii începeau a se rări tot mai mult de la ferestre, iar când eşiai afară, în depăr-

tare, sgomotul de triştii buhaiuri şi tobe, păreau al unei oşti ce pleca unde-va departe.

Acum, la toţi din casă, pleoapele ni se făceau mai grele şi tot mai grele; iar când să dăm şi noi ochii somnului, iată şi băieţii cu semănatul cum s'ar mai zice prin Muntenia, cu Sorcova. Atâta că la noi în loc de floarea ceea de hârtie, băeţii umblă câte un căuş de sămânţă de cânepă şi cu câte un buzunar de orez, şi în loc de:

«Sorcova
Morcova

Zic numai, svârlind sămânţa prin case:

«Să trăiţi să înfloriţi
Ca merrii, ca perii
In timpul primăverei
Ca toamna cea bogată
In toate îndestulată.
La anu şi la mulţi ani.

Iar când pleacă, lasă pe jos câte un mertic de sămânţă de cânepă şi orez.

Iar mai trecea ce mai trecea şi iată şi bădiţă Ilie, un nepot al tatei, că răsare şi el cu uratul cu trei patru gospodari după dânsul. Par'că şi acum îl văd: Un român înalt, cu mustăţi galbene stufoase şi cu o căciulă dintr'un miel; el ura şi tot el bătea şi toba, iar ceia doar strigau: «Ura!» sau «Hăi, hăi!» Obiceiul ăsta, de a venì tot la ziuă l-a

avut badiţă Ilie în toţi anii. Ştia unde să lovească; era ziua tatei şi ştia că doniţa cu vin are să-i ţie de urât toată ziua.

Dar într'un an, Vasile Schiopu şi bădiţă Ilie au umblat cu uratul şi cu fratele meu Tănase, şi cu vecinul nostru Grigore Lămăşanu. Acum înţelegeţi dece mi-ar plăcea şi azi să umblu cu uratul, când şi fratele meu era de două zeci şi cinci de ani şi încă îi plăcea să strige pe la case: Mânaţi măi! ori: «Hăi! hăi!» Ştia să cânte din armonică, ca nimeni altul, — lăsă că pe vremea ceea, cea dintâi armonică care a răsunat în târg a fost a lui, — şi în anul cela în loc de fluer au luat armonica şi se auzea peste şapte sate, de se sculau şi din somn gospodarii să-l cheme şi de pe drum să le cânte. I-am aşteptat, i-am aşteptat nu vin.

— «Măi, zise tata, ce-o fi păţit urătorii, noştri că nu vin. Unde li s'or fi poticnit plugul?

Veni ziua albă, nu se arătă nici unul.

«Măi ce să fie» se mirau toţi: cofa cu vin îi aştepta pe masă ca pe nişte prieteni vechi.

M'am dus eu cu semănatul prin vecini, nu ştiu ce, şi iar acasă să-i văd n'au venit?

Când iată-l pe bădiţa Tănase singur.

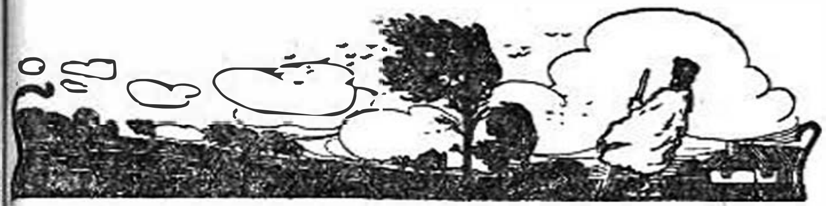
«Ce s'a întâmplat? Unde-s?» l-am întrebat.

Şi frate-miu a spus că i-a lăsat acasă la un nepot a mamei în Fălticenii-vechi şi vin

şi dânşii. Şi pe la amiază numai ce-i vedem pe la fereastră : pe Schiopul, pe nepotul tatei, nepotul mamei şi pe Grigore Lămaşanu, abia bălăngănind clopotul şi răguşiţi, şi cu o roată de car legată de un hadarag ca în chip de stea. Apoi, toată ziua o petrecură la noi. Cât de noi băeţi : Chitarcă, a Litenoaei, Dumitru şi Vasilică a mătuşei Ioanei, după ce colindarăm toate mahalalele, îngălaţi iar cu aceleaşi traiste de colaci, nuci şi mere, ne înturnăm pe la casele cui ne avea şi după ce ne lepădarăm traistele, făcurăm socotelile gologanilor şi o sbughirăm, ca de obiceiu, în târg să ne facem şi noi câte un *prezent* de anul nou şi cumpăram hârtie, cărţi de haiduci, de poveşti, ba câte o jucărie, ceva turtă dulce şi acadele cu care plini de bucurie ne înturnarăm acasă, par'că mai avuţi şi mai în putere.

* * *

Şi aşa trecea ziua lui Sf. Vasile ; iar a doua zi, par'că se lua o pâclă de pe lume; par'că se ducea un prieten departe cu care am fi petrecut o noapte în cântece şi chiote, şi ale căror sgomot ne-au rămas în urechi şi care se pierd şi ele încetul cu încetul, şi nu-ţi rămâne decât nădejdea de a te întâlni cu prietenul şi altă dată, dar cu dorinţa să te găsească mai fericit şi mai încăput în nădejdile tale.

IN NOAPTEA DE ANUL NOU

In toate părţile slugile alergau de colo până colo. Ce curci jumulite, ce găini fripte. Ce *pomiere* cu portocale şi fructe ; iar casa se umplea de mosafiri.

Unu e cuconu Iorgu cu soţia, prietin din tinereţe cu gazda, altul e maiorul Aurel cu nevasta, rudă cu stăpânii, altul e fiul stăpânului cu nevasta, altul cumătru, fin, altul cuscru ; sunt peste tot treizeci de persoane, mic cu mare, bărbaţi şi femei, şi râsete şi veselie.

Şi cucoana Elena în rochie neagră şi peptănată cu coc înalt şi cărarea la mijloc, după moda de acum treizeci de ani, de când s-a luat cu boerul Nicu Dornescu, soţul dumneaei, nu-şi mai găseşte loc, când la bucătărie, să întrebe de fripturi, când în casă, să vadă dacă au venit toţi prietenii şi invitaţii, şi cum zărea unul pe uşă, deschidea braţele.

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman” Constanţa

«Dragă, credeam că nu mai veniţi». Şi îmbrăţişeri cu femeile şi cu rudele cele mai de aproape.

Eu cred, că dacă gura cucoanei de casă ar fi fost de zahăr, se topea de atâta sărutat.

Bărbaţii îi sărutau mâna. Ea, pe cei mai aproape de sânge, îi săruta pe obraz ori pe frunte, iar după ce primea toate felicitările, zicea: «Asemenea să trăeşti, maică, să-ţi dea Dumnezeu sănătate», şi-i mângâia pe cei mai tineri pe obraz.

Era atâta dragoste între oamenii aceştia, încât credeai că n-au să se mai despartă niciodată. Şi cu unii se cunoşteau de ani de zile, cu alţii cuconul Nicu chiar copilărise, şi legase o prietenie, că nu era duminecă, sărbătoare mare, patron, să nu se adune în casa lui Cuconu Nicu. Şi apoi, el avea casa cea mai încăpătoare, şi stătea şi mai bine, fecior de boer vechiu, de spătar. ţinea întotdeauna, ca sărbătorile mari să le petreacă cum au apucat părinţii din părinţi la un loc cu ai lui, şi încă cu o lună de zile înainte se vorbea cu rudele, cu prietenii, şi-i poftea de sărbători la el. Şi apoi, cum să nu vie, când era ca un părinte pentru toţi, şi-i povăţuia, şi-i ajuta chiar, la nevoi. Şi cum să nu vie, când pivniţa era plină cu vinuri, şi cămara de vânaturi şi bunătăţi dela moşie şi chiar cumpărate. Aşa era el, să-şi vadă

casa îndestulată, cum a apucat dela maică-sa, Zamfira Donea, al cărei portret îi spânzura deasupra patului. Din care pricină avea o mare ciudă pe zgârciţi. Era câte un cunoscut, care stătea şi el bine, dar strângea, şi nu-şi hrănea nici trupul omeneşte nici nu se îmbrăca acătarea; altul, care se usca muncind, şi-şi înţolea femeea. Alţii, cari îşi petreceau vremea prin cluburi şi cafenele. El când îi întâlnea undeva, îi apuca la roată.

Ceia totdeauna-l găseau sănătos, gras şi frumos, şi mai tânăr decât dânşii. El îi ascult à iar într'o zi le grăi: «De geaba trăiţi, bre. Vă înţoliţi cucoanele, vă uscaţi vara pe arături şi iarna vă dubiţi la cărţi şi în politică şi nu ştiţi ce e vieaţa». Şi era şi om bun şi sfătos şi cu pricepere. Şi se înduioşà de ori şi ce; când primea câte o scrisoare dela vre-o rudă, copil, îi lăcrămau ochii. Când auzea de vre-o nenorocire, tot aşa. Dar era şi mândru; nu cerea dela nimenea nimic, dar nici nu-i lăsa să-l calce cineva pe bătătură cât ţi-i negrul sub unghie. Dar nici nu iertà pe cineva să-şi bijduiască semeni săi, pe nedrept. Din pricina asta, toţi îl iubeau şi-l cinsteau, ca pe un părinte.

Nu mai puţin şi jumătatea lui, o comoară de femeie bună şi cu lipici la vorbă. Păreau rupţi din aceeaş bucată.

Ea era a doua femeie a lui cuconu Nicu;

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman” Constanţa

întâia murise şi lăsase doi băeţi. El era de 32 de ani când l-a lăsat Maria, nevasta dintâi. Şi la un an, se îndrăgosti de Elena, fata ciauşului Radu, boer vechiu dar scăpătat pe care a întâlnit-o la un an după moartea Mariei, plătind nişte parastase la «Cuţitul-de-argint», unde se dusese şi el, şi i-a plăcut fata, şi a auzit al cui e, iar după ce i-a trecut de câteva ori pe la poartă cu lăutari, şi văzând că nu răspunde la ofurile lui, a trimis o peţitoare, de i-a făcut târgul. Şi au trăit 25 de ani amândoi şi n-au avut un copil. În jelea asta, s-au sfătuit să ia unul de pomană, şi s-au dus la leagăn, şi au găsit o fetică de un an, cu numele Nataliţa, au luat-o, şi au crescut-o în miluirea lor, cu frică de Dumnezeu, şi cu gândul că ei îi sunt adevăraţii părinţi. Aşa că «Taliţa», cum îi ziceau ei, era de opt ani şi acum zbura când de gâtul unuia, când de gâtul altuia ca şi cum ar fi fost os din osul lor. Şi cu asta s-au liniştit şi au trăit ca fraţii aceşti doi oameni. Dacă unul stăruia în ceva, celalalt lăsa aşa. Dacă cuconu Nicu huia o slugă, ea tăcea. Dacă coana Elena, torocănea pe alta, el tăcea. Şi amândoi bisericoşi, nevoe, mare, întocmai cum au apucat din vechime, cu mergere la sf. biserică, cu colivă şi lumânări de ziua lui şi a ei. Osebit, în fiece duminecă şi sărbătoare, nu lipsea liturghia neînsoţită de un

pomelnic, şi care suna aşa: «Nicu, Elena şi Taliţa, pentru sănătatea şi mântuirea lor şi sporul moşiei». Apoi, erau înşiraţi vechilii, feciorii boereşti, toţi prietenii şi oamenii de afaceri, — după care urmă: — «şi toţi duşmanii să se întoarcă cu gând bun asupra lui Nicu, Elenei, şi Taliţei». Liturghia era dusă ori la Sf. Mina, ori la sf. Dumitru, la Metropolie, ori la Olari, de unde slujnica se intorcea cu mir în hârtie, şi cucoana Elena se miruia pe ea, pe cuconu Nicu, pe Taliţa, apoi îl punea pe căţuie şi înfiece dimineaţă, până la a doua sâmbătă, afuma prin casă, făcând cruci peste cruci, iar la ziua lui şi a ei, taraful de lăutari de dimineaţa era sub ferestre, şi mosafirii şi prietenii curgeau toată ziua, iar din aceştia ei aveau aleşii lor: Cuconu Iorgu, un om uscăţiv, cu bărbuţă şi cu un neg pe nas, cu soţia, cu obrajii roşii ca fierul scos din foc, Nea Iancu, un boer gras, roşcovan şi cu mustaţa galbănă, cu soţia uscăţivă, cu nasul ca făcut din lut şi cu faţa pişcată de vărsat, prietini din copilărie, doi feciori, directori de serviciu la nişte ministere, cu nevestele. Un nepot cu soţia şi cu tatăl nepotului: oameni aleşi, care când intrau, femei, bărbaţi, dădeau lui cuconu Nicu, un respect de străbun, şi săreau cu toţii când era vorba să-l îndatoreze. Şi toţi îl chemau, trimiteau trăsurile de-l aduceau. Nu era zi a lor, naştere, botez, cununie, ca «Nenea Nicu» să nu fie

acolo, să făcea prăpădul pământului, de nu venea, şi plângeau cu lacrimi de bucurie, când îl vedeau pe uşă; iar zilele de sărbători toţi erau poftiţi la cuconu Nicu. Aducea din vreme un butoi cu vin, tăia doi porci, şi pregătea paturi şi saltele, şi unii cari erau de departe, chiar şi dormeau la cuconu Nicu. Nu-i vorbă că pentru atâta dragoste, nimene din toţi prietenii buni şi rubedeniile nu se îndoiau că cuconu Nicu, la adecă, nu i-ar pune şi pe ei în vreun testament să le lase măcar unuia ceasul de aur, altuia o decoraţie din cele lucrate în aur şi pietre scumpe, altuia un inel, sau mai ştiu eu ce din haine, bună oară blana, că avea cuconu Nicu o blană care îl costa două mii de lei, şi toţi nu mai puteau după dânsa.

In anul ăsta, când povestesc, sărbătoarea avù o înfăţişare mai măreaţă, prin venirea maiorului Aureliu, că era cumnat cu unul din băeţii lui nea Nicu, şi care maior avea o fată foarte frumoasă, măritată după un căpitan la pensie. Ăştia trăiau în provincie şi nu se văzuseră cu cuconu Nicu dela nunta băetului, cel mai mare, Ionică, care ţinea pe sora a şaptea a nevestei maiorului. De cu toamnă, ăsta se îmbolnăvì şi venì la operaţie, la Bucureşti, şi ieşise din spital sănătos, cu o săptămână înaintea Crăciunului, iar după stăruinţa familiei, rămaseră să petreacă sf. sărbători cu toţii. Cuconu Nicu,

tot inimă bună, şi cucoana Elena le deschisese casa, şi dându-le două odăi să stea, şi de bucurie, că maiorul s-a făcut bine, ţinea cuconu Nicu şi ceilalţi, să sărbătorească sf. zile în chip deosebit. Au petrecut sărbătorile Crăciunului minunat, cum numai cei vechi ştiau a petrece. Acum voiau să facă şi revelionul, un revelion să nu fie altul; s-au poruncit sticle cu şampanie, torturi dela Capşa, liqueruri scumpe, şi a trimis să i se aducă şi cei mai buni lăutari. Toate odăile erau luminate cu mai multe lămpi, antreul, afară pusese două felinare, să se vadă, se pregătì salonul pentru joc, iar mosafirii de-odată cu înserarea, prinseră a sosì, doi câte doi, veseli şi nemâncaţi, anume, să se poată ghiftuì.

Stăpânul de casă, cuconu Nicu, îmbrăcat în *jachet* şi cu pantaloni vărgaţi, când coana Elena să forfotea de colo până colo după treburi, se aşezà el în uşa salonului, şi cum slujnica se ducea să deschidă, el le sărea înainte şi îi sărutà, pe când femeile şi bărbaţii abea intrau pe uşă şi glăsuiau cei mai tineri: «La mulţi ani, nene Nicule», Cei mai bătrâni: «La mulţi ani, Nicule. La mulţi ani, scumpul nostru prieten». Copiii: «La mulţi ani tată».

— Să trăiţi! Să trăiţi!» le răspundea el, cu glasul muiat în duioşie. Şi, ţoc! ţoc! răsunau sărutările.

Rând pe rând, canapelele şi scaunele se cuprinseră de prieteni, iar salonul, de vorbă şi fum de tutun. Şi atâtea întrebări: «Ce mai faci, nene Nicule? Cum te mai simţi dumneata? Mă bucur că eşti sănătos!»

Iar în marele antreu, se întindea o masă cât zilele, cu o faţă albă ca zăpada, şi un *tişlaifăr* la mijloc, pe care soseau tacâmurile. Câţiva lăutari aşteptau, plini de frig, în bucătărie, o vorbă, să înceapă a zice, iar uşile: tranc! tranc!

Iar când boerul văzu că toţi is în păr, poruncì vin şi pahare şi să vie lăutarii, care şi sosiră cu pas îndesat şi înghebo-şaţi de umilinţă, cum e treaba ţiganului şi, cu capetele plecate, luară loc în fundul antreului, unii cu ochii speriaţi pe portrete, alţii cu ochii ţintă spre fiecare boier, care plictisiţi de vorbă goală, ba poate şi de unele mutre, mai eşeau prin anteu. răsgâindu-şi şi ei ochii pe cadrele din pereţi, ori cătând cu poftă spre masa împărătească ce-i aşteptà din clipă în clipă.

«Au venit lăutari? întrebă cuconu Nicu, eşind în uşa salonului. Ţiganii deodată se închinară, iar el le poruncì:

«Ia treci ici, Costache». Şi le arată un loc, la intrarea în salon.

Ţiganii luară loc cu diblele subsuoară, după care începură a le clincănì.

«Aşa, glăsui boierul, ia să-mi zici, Costache, cântecul cela vechiu al meu».

Costache era şeful bandei şi cel mai bătrân, era cunoscut cu stăpânii, de când cuconu Nicu trecea cu lăutari, noaptea, pe la poarta cucoanei Elena. Pe atunci Costache era băetan, şi sub mâna altui lăutar mai bătrân, ca şi el azi, după care a rămas el mai marele bandei. Şi era vestit Costache, în cântece, şi chiar el punea pe *ghiers* multe ofuri ale feciorilor de boeri de pe vremuri, că multe iubiri cu noroc şi fără noroc văzuse. Da şi gălbănaşi mulţi băgase la chimir, da tot nepricopsit a rămas, că a avut o casă de copii, fete, băeţi, şi ca tată de familie, a avut şi supărări şi bucurii după urma lor şi tot a cheltuit.

La porunca boerului, diblele clincăniră: «clinc! clinc!» Unele mai subţire, altele mai gros, de te umplea de nerăbdare şi-ţi dădea un fior de mulţămire prin trup.

Ţiganii puseră scripcele la gât, cobzele la piept, naiul la gură, ţambalul după gât, şi cu un picior dus înainte, Costache le şoptì nu ştiu ce, şi vioara din mâna lui începù cu glas ascuţit, cobzele drângăniră, glasul naiului se suì până în înălţimea plafonului şi ţambalul ţinea somnoros isonul, pe când un ţigan mai tânăr, cu puţină musteaţă, cu ochii ţintă la mosafiri şi cu gâtul întins, începu

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman” Constanţa

«Frunză verde samulastră
Ia eşi mândră la fereastră
C'am adus o floare-albastră.
Of, ce chin, ce dor, ce jale
Pe la poarta dumitale».

Tocmai când începuse, venì şi cucoana Elena, se mai uită la masă, trimise pe slujnică să pue vre-o câteva sticle cu şampanie în zăpadă, afară; se mai uită dacă toţi au tacâmuri. Sticlele şedeau pe masă ca nişte popice, iar pomierele cu mandarine, mere, portocale, păreau nişte buchete de flori roz, roşii şi albe.

Când auzì cântecul, tresărì, o lumină i se zugrăvì pe faţă, iar când ţiganul rostì:

«Of, ce chin, ce foc, ce jale...»

Boerul îi privi, înghiţindu-şi lacrimele, şi strigă: «Eleno!» Iar ea dădu din cap, şi două lacrimi sărate se prelungiră pe obraji, până la gură, pe care le sorbi ca pe nişte picături de sănătate. Iar când lăutarii isprăviră, boerul băgă mâna în buzunarul jiletcei, şi grăì cu glasul sugrumat, de mişcat ce era: «Să trăeşti, Costache!» Il bătu peste spate, şi-i puse un napoleon de aur în diblă; în vreme ce cucoana glăsuì rumenă de fericire:

«Să poftească boerii la masă».

— Nu voia să mă ia, — zise coconu Nicu, mai încet, maiorului Aurel, — şi eu mă sfărmam. Apoi, seara luam şi eu banda lui Ciuciu, stăpânul ţiganului ăstuia, şi-i trăgeam pe la poarta ei cu: «Of ce chin, ce dor, ce jale...»

— Da, — răspunse cucoana Elena, înţelegând de ce se vorbeşte, — când îmi era somnul mai dulce, auzeam pe sub ferestre: «Of, ce chin, ce dor, ce jale». Trecea dumnealui, înainte cu un câine alb, flocos, care ducea un băţ în gură, cu două felinare de amândouă capetele. Eu când îl vedeam, îmi făcea inima sfârr!, şi mă uitam la el, după perdele...»

Mosafirii se aşezară toţi la masă, iar ţiganii o dară pe alt cântec:

«Vezi rândunele se duc».

«Ţuică! Ţuică!», strigă la slugi, cucoana Elena.

— «Indată! Indată!», grăì un fecior de casă. Paharele de ţuică se umplură, iar nea Iancu, vărul lui coconu Nicu, făcù la lăutari semn să tacă şi, ridicând paharul, începù: «Ei, nene Nicule şi ţaţă Lino, ziua de astăzi să vă găsească sănătoşi şi fericiţi, încă mulţi şi nenumăraţi ani, şi, şi — aice' lui nea Iancu, par'că i se încurcă gândurile, se scărpină la frunte şi urmă: — şi şi, să dea Dumnezeu... ca, copiii copiilor dvoastră, scumpii şi nepreţuiţii mei prieteni şi rude, să vă mângâe bă-

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman" Constanţa

trânețele şi cât oi trăi şi oi fi, gândul, inima mi-a fi nedespărțită de d-voastră».

«Amin», strigară într'un glas toți mesenii, pe când lui cuconu Nicu şi cucoanei Elenei, îi curgeau lacrimele, în vreme ce toți mesenii urlară: «In sănătatea lui nea Nicu». «Să trăeşti, nea Nicu». «La mulți ani, tată». «La mulți ani, la mulți ani!» răsunară treizeci de glasuri. «Vivat!» Şi ciocniră, şi lăutarii întoarseră cântecul într'o suitură tremurătoare, de triluri, care însemnà vivatul boerilor. Paharele țicănite sunară năduşit, ochii tuturor sclipiră şi gurile ca nişte spărturi cât pumnu, deşertară cu lăcomie paharele după care toți se aşezară liniştiți, iar cucoana şi boerul, îi înghiè: «Da luați, luați! Da ia Lucrețio, madam Popescu, madam Ionescu, Ionică, Saftă, luați, că este de unde, am tăiat doi porci pentru voi». Ciasornicul din perete bătù unsprezece şi jumătate, când s-au aşezat la masă, lăutarii au cântat, paharele de vin s-au ciocnit, sticle după sticle s-au desfundat, şi ora douăsprezece fără cinci minute, se făcù. Cuconu Nicu se uită la ceas, şi grăì:

«Să se aducă sticlele de şampanie! Să se stângă lămpile! Şi când îți auzì douăsprezece, Costache, să zici «Vivatul anului nou», şi să destupați sticlele». — «Puf, puf», toți suflară în lămpi şi toți tăcură. Nu mult şi ceasul

din perete bătu somnoros, douăsprezece. Atunci un «ura» nebun izbucnì din treizeci-şi-două, de glasuri deodată; lăutarii începură un marş zgomotos, lămpile se aprinseră, sticlele cu şampanie pocniră ca nişte pistoale, şi toți se repeziră asupra gazdelor: «Să trăeşti, nene». — «Să trăeşti, tată, mamă». — «Țață, să trăeşti», şi jumătate de ceas nu se mai isprăviră sărutările, îmbrățişerile şi strângerile prieteneşti de mâni.

«La mulți ani, la mulți ani, să trăiți şi voi, să vă trăiască copiii. Să le sărutați cununiile», se auzea mereu glasul cucoanei Elena.

— «Şampanie! Şampanie!» strigă cuconu Nicu. Şi într'un zgomot asurzitor, bărbați, femei, deşertară feligeane, după feligeane.

Cât timp a ținut cheful, nu ştiu, dar ştiu că după sf. Ion, boerul Dornescu ducându-se la țară, pe un ger straşnic, a răcit şi căzù bolnav,

Boala grea, din răceală s-a înăsprit boală de inimă. Om în vrâstă, vorba ceea: «La mămăliga moale, puțină apă trebue», şi a zăcut omul până în Martie. I se umflară amândouă picioarele, şi putreziră de vii şi când a început mugurul să crape, cuconu Nicu şi-a dat obştescul sfârşit. A fost înmormântare mare, au venit toți prietenii şi fiecare au căutat să mângâie pe vaduvă, făgăduindu-i ori când sprijinul şi masa lor.

Iţi venea să plângi de înduioşare de ce auziai, şi binecuvântai cerul că oamenii de bine încă n-au murit din lume. Ba, unul cuprins de prea mult devotament, i-a şi hotărât o pensie de cincizeci de lei din leafa lui de trei sute, ce o avea ca şef de birou la un minister, dacă cumva văduva ar rămânea fără nici un ajutor, ceea ce a făcut, că după mântuirea discursului, cela să capete câteva zeci de strângeri de mâni, iar unele femei chiar să plângă; în vreme ce fiecare să gândea: «Oare mie ce mi-o fi lăsat nea Nicu?» — «Dar mie, unchiu?» — «Dar mie tata?» Insă nea Nicu ce fel de om a fost, că nu le-a lăsat nimic, că moşia era plină de datorii şi-a lăsat doar copiilor şi nevestei.

Şi aşa a rămas cucoana Elena singură cu fetiţa, plângând în fiecare diminea̧ţă amintirea şi bunătatea dusului, însă mângâindu-se, că tot au rămas prieteni, cari s-o ajute. Dar în scurt s-a văzut: copiii au şi cerut partea de moştenire şi au pus moşiile în vânzare.

Cât de prieteni, totu-şi au venit s-o vadă, că toţi nădajduiau că dacă nu glasueşte testamentul nimic de ei, vaduva poate le-a da ceva cum se dă de obiciu la praznicul de şase săptămâni după mort, când îi face parastas, — ceva din lucrurile şi scumpeturile mortului. Mai ales nevasta lui nea Iancu prietenul din copilărie, nu

era zi să nu vie şi să nu întrebe pe văduvă: ce mai face, şi da unde da şi venea la vorba, ce are să facă cu biuroul, cu biblioteca, şi tot o cerceta: dacă nu cumva slujnicile ori altcine-va nu-i dosesc din lucrurile boierului, şi îi da în grijă că slujnicele sunt hoaţe şi să nu-i fure cumva ceasul de aur, ori inelul, ori acul de cravată cu briliant, ori şuba chiar, că la urma urmei, poate barbatu-său ar cumpăra cevà să aibă un *suvenir* dela nea Nicu, că numai poate după el, că de când s'a dus mortu, nu-i Iancu ei în apele lui şi câte altele.

Aşişderea şi celelalte neamuri şi prieteni la fel, iar cel ce-i făgăduise cincizeci de franci pe lună, se înslujbă să-i facă orice îndatorire, doar, doar, credea că i-a da măcar ceasu, măcar un rând de haine mai bune. Dar au rămas opăriţi, că parastasul venì, şi coana Elena, care nu-i bănuia de ce tot veniseră în fiece zi, a chemat nişte oameni de pe drum, şi le-a dat din haine, din rufe, iar rubedeniilor le-a dat doar o masă, şi s'a jeluit atuncea, că moşiea e datoare, că ea rămâne săracă, că are bani daţi cu împrumut, şi trebuie să se judece să-i scoată. Şi aşa nu le-a dat alt ceva nimic. Asta a făcut pe unii să strâmbe din nas, altul să prindă racilă la inimă, iar cel cu cincizeci de franci din leafă, să dea din cap şi să zică: «Şi i-am făcut atâtea

servicii, să nu-mi dea măcar un rând de haine mai bune, barim acul de cravată». Iar nea Iancu, cuconu Iorgu, a părăsit casa cu părere de rău, uitându-se la biblioteca cu cărţi scumpe, literare şi judiciare şi cu biuroul de nuc lustruit cu sticlă deasupra, şi cu tot soiul de bibilouri şi de călimări scumpe. Au mai venit pe urmă, aşa de ciudăţenie, dacă nu cumva văduva s'o fi răzgândit afară de cel ce făgăduise cincizeci de franci pe lună, dar şi ceia cum veneau, aşa plecau. Nu stăteau mult: unu că are treabă ; altul că îl aşteptă nevasta, altul că are nişte afaceri. Şi femeile au mai venit şi toate au plâns cu văduva amintirea lui nea Nicu, nu că le durea, ci unele plângeau aşa fără să ştie de ce, altele că-şi aminteau că şi ele într'o zi pot să rămână văduve, şi că şi ele poate, au să fie despuiate de aceleaşi bunuri, şi fiecare o ispiteau cum trăeşte, iar când le spuse că a dat drumul la slujnică, la bucătăreasă, că pensia ei se strânge la 30—40 de franci pe lună, că nu poate scoate banii împrumutaţi, că mănâncă acolo ce găseşte, o ciorbă şi mâncare, toate au strâmbat nasul.

Biata femee, se aşteptà să-i zică : «Vaai, da lasă, că te ajutăm noi, până ţi-i scoate baniii. Iţi dăm noi ceva împrumut»; ori: «Vino în cutare zi la masă la noi».

Cuconu Iorgu cu nevasta, singur, a poftit-o

odată, ca în fiecare duminică să vie să iee *dejunul* cu ei, şi că le-ar face mare plăcere.

Şi au venit prietenii, unii care au venit odată, n'au mai venit a doua oară, cei ce au venit de două ori, n'au mai venit a treia oară, şi tot aşa, dar în schimb s'a întâlnit cu ei pe stradă, şi ei s'au desvinovăţit că-s *ocupaţi*, că au fost bolnavi, că le-au fost femeile bolnave, mă rog năcazuri, dar să poftească ea pe la dânşii ori şi când : seara şi în toate duminicile şi sărbătorile. Şi în felul ăsta, dintr'atâţia prieteni ce au petrecut şi râs în casa lui «Nea Nicu», în timp de un an, cu închiderea ochilor lui nu s'a mai văzut unul şi astfel cu se strecoară o noapte după o zi, aşa şi uitarea se aşternù peste casa văduvei răposatului boier Nicu Dornescu.

Moşia s'a vândut de creditori, şi biata femeie nu s'a ales decât cu 10.000 lei bani buni, cu casele datoare la credit 10.000 de lei şi cu pensie de 40 lei pe lună, din pensia de 150 de franci, ce o primea cuconu Nicu pentru slujba de judecător ce o avusese odată. Ceeace o silì să se mute în o bojdeucă la mahala.

Golul ăsta în jurul ei, îi umplù sufletul de adâncă mâhnire. A văzut că plânsul nu-i aduce nici un folos, şi apoi găsì că prin

atâţia prieteni au fost şi de treabă, că s'a întâlnit cu ei şi a poftit-o la dânşii.

Şi într'o duminică şi-a luat inima în dinţi şi s'a dus la cuconu Iorgu, care s'a arătat tare bine voitor peutru întâiaş dată. In altă duminică s'a dus la nea Iancu, vărul răposatului. Dar încetul cu încetul. mai ales femeile, i-au dat a înţelege că nu mai face de ei, că şi ei îs necăjiţi, şi deci, ar fi mai bine să se mărginească într'atâta, cât a rămas: o femee singură, acolo în cocioaba din mahalaua, unde se găseşte, și cu lacrimile în ochi și la rugăciunea de seară şi cea de dimineaţă.

CU STEAUA

Acum, eu şi cu Dumitru Mătuşei Ioanei, umblasem, cu steaua, toate sărbătorile Crăciunului. Colindasem tot târgul. Dar cum câştigasem părăluţele, aşa s'au şi dus ba pe cărţi de poveşti şi de haiduci, ba pe văpsele, ba şi pe ceva cofeturi.

Rămăsesem fără leţcaie şi apoi, nu mai aveam la cine cânta, că de: omul, oricât de creştin ar fi. primeşte un stelar doi; şi de acolo, închide uşa. Şi tot nu ne-am sinchisit atâta, dar din toată truda noastră, uitasem să ne cumpărăm clopoţel de sf. Vasile. Că e un lucru ciudat; tocmai când ai bani par'că te îmbeţi, ceva mare par'că creşte în tine şi uiţi de toate şi-i dai tocmai pe ce nu trebuie. Când îţi lipseşte ceva, şi n'ai greiţar, zici: «Doamne, de aş avea bani, cum l-aş mai cumpăra».

Acum, mă gândeam: unde să mai mergem. Eu auzisem dela frate-meu Tănasă, că el

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

după ce stelărea prin târg, lua şi satele şi se tot ducea, şi nu venea decât după sărbători. Şi lucrurile astea şedeau ca o ispită în mine. Totuşi nu ştiu de ce — că nu l-am urmat, aşa de îndată, — de data asta, însă, stelăritul lui din ce în ce mă ispitea mai mult: că îmi zisei; «Dacă m'aş duce şi eu cu steaua unde-va»? Şi fuga la tovarăşul meu care şi el se sbuciuma unde să găsească un clopoţel. Şi hai, pe sfat, când numai ce el, grăi:

«Ştii ce? hai la Lămăşeni, că avem un prieten, Gânju, şi om dormi la el».

Lămăşenii e un sat spre sfinţit de târg, băgat în o hraie de par'că te prăvali în iad. Şi, ştieam satul de când fusesem odată cu tata la Horonceni, la hram, la Dumineca-Mare şi care e dincolo de Lămăşeni, la graniţa Bucovinei. Şi 'mi aminteam de Lămăşeni că are o biserică albă şi cu turla ca o căpăţină de zahăr ce se vede chiar cum ieşi din Rădăşeni, la poarta ţarinei.

Şi, aşa, pe aproape de toacă, după ce ne încroşnăram cu ce avurăm mai gros, fără să spunem cui-va o vorbă, ieşirăm cu steaua în spate.

In văzduh plutea un ger tare şi îngheţat; promoroaca şedea pe pomi ca florile albe primăvara. Stâlpii şi sârmele de telegraf păreau văruite. Lăsarăm satele din prejma târgului, suirăm şi coborârăm nişte dâmburi şi

dădurăm în Rădăşeni, cel mai mare sat şi mai bogat din prejma târgului; iar dincolo de sat, deasupra unui şes înalt, încă din târg se vedea o rarişte de mesteceni, de părea o oaste, şi care de aproape erau albi şi drepţi ca nişte lumânări.

De aice, dela rariştea asta, ni s'a deschis o lume nouă, lasă că vedeam biserica din Lamăşeni, dar şi tot şesul Moldovei ca o masă cu o faţă albă, şi de pe care se înălţau fioroşi, şi fumegaţi de pâclă munţii Neamţului acoperiţi cu brad ce păreau nişte ghebe de cămile una lângă alta. La poalele lor, ca nişte grămezi de cuşme albe se vedeau satele: Baia, Sasca, Bogata şi altele, din care nu se desprindea din pâclă decât turlele bisericilor; iar câmpul până în sat era presărat cu cioate de copaci.

Dar cu cât înaintam, cu atâta ne pătrundea şi frigul, iar ajunşi în rariştea de mesteceni, mânile ne erau ca toaca, ba în singurătatea şi înfiorarea munţilor începuse să ne şi îngrijoreze, căci cioatele pe întinderea zăpezei păreau nişte lighioi negre care par'că se mişcau şi înaintau spre noi tiptil. Ceeace făcu să simţim o sieală şi un fior rece prin şira spinărei şi să ni se strângă inima. Totu-şi să nu ne arătăm tocmai fricoşi şi să vedem ce e cu ele am dat-o pe cântece şi chiote. Trecurăm un rând de cioate şi am stat pe loc. Nu se

mişcă. Inima aicea ni se mai încălzi. Trecurăm altul tot aşa. Atunci mai prinserăm şi o leacă de suflet. Şi nu mult, ne-am dat seama ce-s, deşi încă nu eram lămuriţi dacă una din cioate nu-i vre-un lup ce ne pândeşte. Şi numai când dădurăm de biserica satului am răsuflat şi am râs. Dar abea trecurăm mai încolo, şi iată şi un om în cale cu un băţ în mână :

— «Aţi venit cu steaua, hai ?»

— Venit bădică, primesc oamenii ? îl întrebă Dumitru.

— Apoi da, răspunse el, nu prea sânt pe acasă ; îi satul pustiu : toţi îs la târg pentru cumpărături de sf. Vasile, da-i găsiţi mai pe sub seară şi mâne.

In adevăr, aşa era : dăm să intrăm la o casă, două, uşa închisă şi glasuri de copii ne răspundeau pe la ferestre :

— «Nu-i mama acasă.

Alţii ziceau : — «Veniţi diseară când a veni tătuca !» iar noi eşeam pe poartă cântând :

«Naştearea ta Hristoase
Nu'i mama acasă.

Tocmai în inima satului am găsit la o casă o babă şi nişte copii, care ne-a dat cinci parale. La alta găsirăm numai gospodarul deşdeocând nişte popuşoi care şi el ne-a dat tot pe atâta. De acolo, aceeaşi baftă ca la

intrarea în sat, ba încă [illegible] să ne mănânce şi cânii. Cum nu erau oamenii acasă, când nu prea eşea lumea [illegible] Aşa că ne războiam noi singuri când cu steaua, când cu băţul, strigam, dam, iar de se întâmpla să scăpăm băţul dădeam şi cu [illegible]iulile.

Aşa am dus-o până pe în[illegible]. Deodată numai ce auzim nişte cântece răguşite dinspre partea de unde veniserăm şi nu mult ne ajunseră nişte oameni, care în care, care pe jos ; se înturnau, dela târg.

Luminele, una câte una, se aprindeau pe la case şi noaptea se întindea tot mai deasă tot mai pâcloasă, pe când frigul ne strângea par'că în un cerc de oţel. Şi ni se făcuse şi somn şi foame.

Acum, văzurăm ce făcurăm şi mă gândii cu dor la vatra caldă de acasă, la cărţile ce le lăsasem şi la mâncărica care poate mă aştepta în şperlă. Totu-şi amintindu-mi că Dumitru are un moş Gânju, îi zic :

— Ei, Dumitre, unde ţi-i Gânjul tău ?

— Apoi, răspunse el, eu cred ca de *amu* am putea să mergem la el.

Şi o apucă înainte prin pâclă, prin nişte uliţi strâmte dâmboase şi cu hopuri de omăt de nu luai seama te duceai dorului, iar eu după dânsul cu steaua în spate.

Ocolirăm vre-o câte-va uliţi când suind, când coborând tot in lunicuş şi spre afundul

satului; darăm în, o fundătură întunecoasă ca un beci şi poposirăm la o poartă de ostreţe, la o casă. Din pricina nopţei şi a pâclei nu se vedea decât ferestrele îngheţate ale casei licărind cu o lumină slabă. Un câne alb se dădù nărăvaş la poartă, după care se şi auzì o uşă scârţâind şi un om în cămeşă se grăbì spre noi strigând: «Ţiba şarlă!»

Nu ştiu cu ce lovì în el, că javra se îndepărtă schelălăind.

— «Buna seara, moş Gheorghe, primiţi cu steaua? o i-a tovarăşul cu vorba.

— Primim, cum nu; poftim! Şi omul deschizând poarta, intrarăm. Apoi, o luă înainte, deschizând uşile casei cât erau de mari.

Atunci, îl văzui: un român mic, ca de şase-zeci de ani, cu mustaţa, părul albe, cu genele stufoase şi albe şi cu faţa scrijelită de increţituri ca o poamă uscată şi cu o ţăcălie albă. O căldură dulce şi înviorătoare ne isbi făptura. Pe policioara hornului un găzuţ îşi clătina lumina slabă şi lunguiaţă de par'că i-ar fi fost somn. Pe vatră un foc inimos povestea mai bine celor din casă, pe când în para lui un ceaun prins cu toarta de un cârlig în horn, huia ca un cântec de clopote tare departe.

Noi, cum păşirăm pragul, am şi dat-o pe cântece, popoţindu-ne ca de obiceiu cu steaua în faţa icoanelor.

Iar cum aveam nevoie de moşneag, ştiam unde să-l lovim. Intre toate cântecele de stea, era unul:

> «Oh, amar şi grea durere,
> Moarte fără mângâiere...

Apoi, cântecul ista avea un ghiers aşa de trăgănat şi de molatic, că moşnegii şi babele se băgau în horn şi plângeau. Şi între cântecele ce le am cântat am zis şi pe aista. Şi n-a fost degeaba, că moşneagul a şi dat-o pe sclifoseală, şi pe ofuri dureroase după care ştergându-şi lacrimele grăì oftând uşurat: — «Să trăiţi, măi băeţi şi D-zeu să vă deie săntate.

— Dar ai cui sunteţi dela târg?»

Eu, zise Dumitru, îs a lui Costache Pietraru din uliţa Zidarilor, şi el, urmă el, arătându-mă cu capul, a d-lui Vasile Sumanaru.

— Doamne, făcu moşneagul, stergându-şi ochii cu mâneca cămeşei, doar nu-ţi fi a lor? — Apoi, dragii moşului, n'aţi cam nemerit-o bine pe aice, că 's oameni săraci şi vremurile grele. Amu, dacă aţi venit, n'are să vă dăe nimeni afară din sat, da v'a sluji pe altă vreme».

Da, noi, la vorba asta, crezând că ne dă a înţelege că nici pe el nu l-am găsit în toane bune, stăteam gata, în picioare, să ieşim, când el urmă: «Da şedeţi! Rămâneţi aice! Eu tot îs singur. Imi făceam chiar amu oleacă de

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman" Constanţa

mămăligă şi pe urmă îmi era gândul să mă culc.

Vorba moşneagului par'că ne luase o greutate de pe inimă şi par'că ne-am mai luminat; iar privirele noastre se întâlniră într'o singură rază de bucurie, că am zis într'un glas desmorţit:

«Apoi, bogdaproste moş Gheorghe şi Dumnezeu să-ţi dăe sănătate că zău nu ştiam unde dormi noaptea asta».

— Apoi, bine aţi făcut, răspunse dânsul: D-zeu v'a adus. Atâta îmi pare rău că-s năcăjit, că-s singur. Am avut şi eu babă, am avut un băiet. Erau alte vremuri. Amu trăesc şi eu cum pot».

Insă, ceaunul de pe foc, din ce în ce, îşi inteţì cântecul. Focul îl năpădi din toate părţile; apa se ridică în clocote înspumate până la gură cu un sfârâit surd şi lung.

Moşneagul repede luă o covăţică de pe horn cu melesteul în ea şi cu pumnii turnă de câte-va ori nişte făină, apoi, cu culişerul tăie făina drept în două şi lăsă ceaunul să forfotească în voia flăcărilor.

Insă de afară, veni o bocănitură în perete la care bătrânul se uită la geam şi glăsuì:

— Mai stai! Mai stai!.. Apoi, uitându-se la noi grăi: «Cobei al meu, cânele acela care a dat la 'mneavoastră vrea să-i dau drumul». Şi luând un cuţit ieşi. Auzirăm nişte scârţâituri de scară cu spiţe, un dudăit prin pod, apoi alte scârţâituri şi după un dupăit, moşneagul îşi făcu vederea cu o bucată de carne afumată şi cu nişte cârnaţi.

— «Carnea asta, zise el, e din Gavril al meu. Să vezi ce purcel era aista, par'că era un copchil: tot ştiea. L'am cumpărat an iarnă dela o fină a mea. Era numai cât o mână. L'am crescut numai în bulendre pe cuptor, şi închipueşte-ţi s'a făcut cât ţi-i mascurul gras şi frumos. Când l-am scos în primăvară, s'a împrietenit cu Cobei şi trăiau amândoi ca fraţi: dormeau în acelaşi coteţ. Pesemne în dorul lui Vasile, fecioru-meu. Eh! Eh!» Şi scoase un oftat prelung de dureros: «Aşa era şi băetul meu ca 'mneavoastră. Iar, când am tăet purcelul a scăpat cu hangerul în el, şi, închipueşte-ţi, cânele l-a prins de o ureche şi l-a ţinut în loc până l-am prins».

Moşu mai voì să zică ceva, dar ceaunul forfotea înăduşit, ceeace arăta că trebue mestecat. Atunci, luă un scăunel cu trei picioare şi, răsturnându-l cu crăcanele în sus, puse repede ceaunul între ele.

Cât ai clipi mămăliga fu pe o măsuţă albă şi un abur de făină proaspătă măcinată ne bătù nările deşteptându-ne şi mai mult foamea. Par'că simţeam cum se duce friptura ca untul pe gât. Şi în adevăr că mergea numai în cogâlţuri.

Dar, în sfârşit mâncarăm de se uità moşneagul speriat şi la noi şi în strachină. Noroc că auzise ai cui suntem că ar fi zis că suntem nişte feciori de vădană săracă.

— «Luaţi, zicea dânsul întingând cu ruşine tot pe marginea blidului.

De-odată, auzirăm altă bocănitură în perete, o grepţănătură şi un cap de câne alb se ivì la fereastră.

«Oare ce-i acolo? întrebai cu frică un cumva vre-un drac se uită la mine.

— Cobei al meu, răspunse moşul; i-e foame. Să-i dau şi lui drumul. Da să nu vă temeţi că dă, el, aşa, da nu muşcă: spintică el la băeţi ismenele pe drum, da nu muşcă.

Şi moşneagul fugi în tindă de-i deschise şi nu mult un dulău mare alb flocos, de stână, cu două dungi cărămizii la şoldurile de dinapoi, şi la gât cu o cureluşă, intră uitându-se cu nişte ochi ce par'că căutau ceva bun.

— Aista, ne-o scăpat pe băetul meu dela înec, grăì bătrânul; şi rupând o bucată de mămăligă i-o svârlì: «Na!» Apoi, înturnându-se spre noi grăi: — «Ştie tot ca omul».

Totuşi, mie mi se strânse inima de grijă şi simţii sângele răcindu-se în mine de frică şi urcându-mi-se cald în urechi.

Cobei prinse dărâbul şi o porni spre uşă,

uitându-se cu coada ochiului la moş ca şi cum i-ar fi grăit: — «Hai, dă-mi drumul!» — Vrei să eşi? îi zise moş Gheorghe. Hai!... Şi ieşi afară. Iar moşneagul întorcându-se zise:

«Amu, mănâncă ce mănâncă şi o ascunde în gunoi că-i cald, pe când i-a fi foame».

Focul în vatră se potolise, de numai rămăsese decât jarul ce încet, încet se acoperea cu o spuză albă, din care nu svâcneau decât arare flăcări albastre.

Bătrânul trase o parte din jar cu vătraiul la gura sobei ce venea pe aceeaşi vatră, şi svârli pe el câteva lemne din o răchită scorbunoasă care şi începură a ţiuì şi încetul cu încetul, soba a trage lemnele a lua foc. După care ne pofti să ne dăm mai aproape, apoi, urmă:

— «Bată-vă să vă bată noroacele: Şi zi a d-lui Costache Cociorvă eşti d-ta? şi suci capul către Dumitru. Şi d-ta, îndreptându-se spre mine, a lui Vasile Sumănariu?» Şi se dădu spre povestit toată prietenia cu părinţii noştri de când era lupul căţel şi pisica miel. Cum noi nici nu eram şi venea cu băbuşca lui la părinţii noştri. Şi că a fost cuprins; dar că având o judecată cu nişte nepoţi de frate, pentru nişte pământ, a pierdut procesu, deşi fraţii lui fuseseră înzestraţi de părinţi ca şi dânsul. Dar fraţii vânzând pământul, nepoţii au tăbărât pe el, şi i-am luat locu, că n'a avut înscris de îm-

părţeală, că am fost toţi înzestraţi după legea veche fără nici un zapis. Şi din pricina asta, baba de scârbă a murit într'o iărnă, şi-a a rămas el cu o fată măritată în satul Sasca şi cu băietul. Şi când grăia abea îşi ţinea plânsul, după care dând din cap nemângâiat urmă:

— Ai, ce băet mare am avut?

— Şi era mare? îl întrebarăm noi.

— Ia, aşa ca d-voastră de treisprece pe paisprece *ai*.

— Şi, ce a avut de a murit? îl întrebai.

— Ce să aibă: i-a s'a dus amu doi *ai* la moară, ici la Roţopăneşti şi, la opust s'a ajucat la harjoană cu *copchii* şi unul la împins, nu ştiu cum, şi a *chicat* în apă; s'a pălit cu ceafa de un ţăruş. Şi să vezi, cânele, când să se pornească de acasă, par'că avea *ştimă;* îi sărea înainte, bătea la el, îl apuca de antereu — ştii tot drumul a fost aşa până lă iaz — şi tot cânele a sărit de l-a scos din apă. Da ce folos, amu era gata. Şi aşa am rămas fără dânsul.

Dar pleoapele începură a ne fi mai grele şi tot mai grele, de nu le mai puteam ridica.

Focul din sobă se mântuise şi acum era ca tigaia. In casă se încălzise bine; ferestrele vărsau şiroaie de par'că le ploua; iar pe noi căldura aşa ne moleşise că mai nu cădeam,

Moş Gânju trase jarul la gura sobei, se uită cu milă la noi şi grăi:

— «Apoi, dragi moşului, să ne culcăm că şi eu îs trudit».

Mie îmi aşternu în vatra focului. Dumitru se culcă lângă sobă; iar după ce se închină stânse găzuţul şi se suì pe cuptor. Nu ştiu moşul şi cu tovarăşul cum le-o fi mers, dar eu cum pusei capul, am şi fost cu duşii de pe lume: mă visam cu steaua şi am câştigat o mulţime de parale. Şi aşa de bine am adormit, că şi acuma câte odată, când mă duc prin ger, mă gândesc la vatra lui Moş Gânju şi, parcă amintirea îmi încălzeşte sufletul.

Când am deschis ochii, un soare cu dinţi bătea în ferestrele oblorite de ger, pe al căror ghiaţă erau zugrăvite florile cele mai minunate şi ierburile şi copacii mai ciudaţi de nici cel mai glibaci pictor din lume nu le-ar fi putut face nici în cine şti câtă vreme. Imprejurul uşei şi clanţei era bruma cât degetul de groasă. Moşneagul era sculat; focul duduia iar cu drag în sobă, în gura căreia era un ceaunaş de mămăligă şi sfărâea o tigaie împrăştiind un miros de friptură de Gavril.

Incet, încet, florile de zăpadă de pe geam se topiră; urmele dela uşă se şterseseră şi în casă se făcea tot mai cald.

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman" Constanţa

Inviorați la suflet de o leacă de gustare i-am mai tras moșului vreo două cântece și, luându-ne ziua bună, am plecat petrecuți de dânsul până la poartă, care se uita nedumerit după noi.

Soarele era ca o oglindă pe verdele spălăcit al cerului de iarnă. Și era un ger de scăpăra înaintea ochilor, iar satul par'că se pregătea de primirea unui împărat, așa era cuprins de tobe, fluere și pocnete de bice. De data asta, ne-a mers mai bine: că, găsirăm oamenii acasă, de și aceeaș pricopseală cinci parale ici, dincolo zece bani, și tot însoțiți de vorbele: «Iertați că au fost sărbători, și-și vremurile grele».

Și, intră ici, intră colea, mai cu cântatul, mai cu degeratul, ajunserăm la crâșma satului de unde venea gălăgià și cântece de lăutari și lălăit de femei.

— Hai să intrăm și la crâșmă, ne înbierăm noi.

Când am deschis ușa, o duhoare închisă, de rachiu și de tutun ne bătu nările de ne îneca sufletul. Și toți s'au de par'că ar fi văzut pe mitropolitul scoaseră cușmele. Un om cam fonfăit cu luleaua între dinți, îmbrăcat cu cojoc și îi dă scoțând luleaua și scuipând: «Aa, stelari? Ia cântați, că oi avea, eu, zece bani la viața mea să vă dau».

Crâșmarul, tot un sătean, cu căciula lungă și cu vârful dat pe ceafă — țurcănește — ședea cu coastele răzămate de tejgheaua plină cu sticle și pahare, și cu obrajii în scafele palmelor, se uita cu băgare de seamă la paharelele ce le goleau mușterii, pe când lăutarii rând stăteau pe laiță uitându-se nedumeriți că le-am stricat cheful. Zicând și aice, noi, vreo trei cântece, omul fonfăit a scos zece bani din o pungă și ne-a întins zicând; îngâmfat: «Na!» Iar crâșmarul umplând două pahare cu rachiu ne puse înainte pe o masă cu o bucată de pâne.

La un semn al omului fonfăit, scripcari începură a cânta din nou; iar el a striga cu veselie și a juca:

«Ș'apoi unul, ș'apoi două
Ș'apoi trei, ș'apoi patru,
Ș'apoi cinci, ș'apoi șase,
Ș'apoi șapte, ș'apoi opt,
Ș'apoi nouă
Ș'apoi patru-zeci și nouă.
Ai, săracul trupul meu
Tot ciolanu face un leu».

Femeiele se dară și ele pe cântat și gălăgia începu din nou.

Rachiul ne învioră bine și ne schimbară mințile și ne năpădi și o foame să ne mânânce inima. Acum, ne săturarăm de stelărit, iar când eșii îi zic tovarășului:

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

«Măi, Dumitre, de amu, hai acasă».

— Apoi, de mers, mergem răspunse el, da ce mâncăm?

— Apoi, iacă, na mâncare: cinci parale pâne şi cinci măsline şi iacătă masa.

Intr'o clipă mă repezii înapoi; luai ceva de a le gurei şi, molfăind o pornirăm spre poarta ţarinei.

Cu toate că visasem pe vatra moşului că am câştigat mult, dar împlinirea atâta a fost din tot cântecul nostru: un franc şi şapte zeci de bani şi nu ne venea la socoteală faţă de cele ce îndurasem. Insă, vorba oamenilor: «Să iertăm că au fost sărbători, şi-şi vremurile grele».

Şi, cum spusei, o luarăm la picior să ieşim din sat.

De odată, o pâclă năvăli pe uliţele satului ca un fum într'o casă cu o cahlă astupată, şi frigul prinse să se înteţească tot mai mult. Pe drum, nu ne-a fost aşa urât că ne-am mai întâlnit cu oameni ce veneau dela oraş cu târgueli pentru urători. Şi iată-ne iarăş la rariştea de mesteceni unde răsuflarăm mai uşuraţi, de şi ne era frig, de nu ştiam unde să intrăm, noroc că am dat în Rădăşeni. Dar şi aice, altă păţanie că tot frigul ne-a făcut să necăjim şi pe oamenii din satul ăsta. Şi apoi, îmi era ciudă că numai pentru un franc şi şaptezeci bani am tremurat noi atâta? Numai

bietul Dumitru par'că numai gândea nimic, ci numai îşi trăgea sufletul pe nasu-i roşu, şi cu mânile roşcovă pe băţul stelei care de data asta o ducea el.

— «Măi, Dumitre, îi tăiei mocneala, hai, şi om intra pe undeva să ne încălzim. Şi să mai luăm ceva gologani.

— Hai, răspunse el plângător şi trăgându-şi sufletul pe nas.

Şi intrarăm pe o poartă la o casă, mai gospodărească, acoperită cu şindrilă, naltă în pereţi, şi cu ferestrele mai acătarea, însă găsirăm uşa închisă şi vreo patru copii pe la ferestre: «Nu-i mama acasă!» Când să ieşim, un câne negru la noi, să ne rupă, care stârnì şi alţi câini din vecini. Abea dădurăm în drum. La altă casă auzirăm cum au închis uşa, dar cum am dat pe prispă, o fată şi nişte copii să pitiră pe sub laiţe. Şi aşa colindarăm câteva case. La una singură găsim o femeie stând pe o vatră şi cosea nu ştiu ce. Un copil ca de şapte ani cu căciula în cap, se bleoji la chipurile de pe stea, ca de sub un clopot. Era cam întuneric dar era cald şi asta ne mai învioră, de şi ne usturau amarnic urechile.

După ce cântarăm, femeia ne mulţămi şi zise către băet: «Măi, Nicuţ, ia dă tu bănuţul cela al tău, să-l dau la băeţi, c'au cântat».

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

— Nu vreau, răspunse băietul, dând din cap şi sucindu-se din umeri cu îndărătnicie.

— Da, dă-l măi Nicuţ, îl îndemnă femeia ruşinată, dar blajin, că oi schimba amuşi cinci parale, şi ţi-oi da îndărăpt părăluţa.

— Nu vreau, să sucì din nou copilul.

— Atunci, grăì ea rugător; adă colacul cela de colo, de sub pernă, şi îi arătă un clit cu perne şi lăicere la capătul patului; să dau măcar atâta băeţilor.

— Nu vroi să-mi dai colacul, răspunse el bosumflat.

— Dă-l, îl mai îndemnă femeia, cu glas desmierdător, ca amuşi îi umbla cu clopoţelul şi îi *câştiga* alţii.

Dar copilul plecă ochii în jos, sclifosindu-se şi umflându-se ca un arici. La care femeia se întinse de pe vatră la chitul cu perne şi băgând mâna scoase un colac împletit şi ni-l dădu.

Afară, un câne negru se dădu la noi mânios de par'că zicea: «Daţi colacul înapoi hoţilor!»

— «Măi, auzirăm glasul femei; dute de apără băeţii de câne.

— Nu vreau! se auzi glasul jimbatului: «Ce caută covrigarii la noi».

Şi pe când noi ne apăram de javră, numai ce auzirăm în casă: poc! poc! şi un valeu! Valeu! Nu da mamă, nu da! — Valeu? —

«Na! Na! se auzi glasul femei odată cu dupăcelile. Nu vreau ceea, nu vreau ceialaltă. Da până când?»

Şi n'am scăpat de câne decât dându-i o bucată de colac. Şi afurisitul tot a alergat după asta şi pe drum după noi. Dar nu ştiu cum am dat cu steaua că i-am cam smintit un colţ. Şi n'am scăpat de câne decât intrând în altă ogradă. Noroc că aice erau şarlele legate.

Aice, casă mare, cu târnaţ şindreluită cu şipci în săgeată, cu ferestrele nalte, cu două geamuri şi cu şuri noi în curte. — Semn de om chiabur.

«Ia, aice, vorbirăm noi, de nu ne-a da ceva». Şi intrarăm.

In casă nu era decât o femeie tânără care alăptà un copil pe vatra sobei. Pruncul lăsă hrana şi se uită la noi cu ochii holbaţi; iar femeia îi grăì cu glas dulce şi cu ochii plini de dragoste: «Stelari, puiul mamei, stelari!»

In casă, numai pălitare şi şervete prin pereţi, straie noi, sumane şi rochi pe rudă, un clit de lăicere cu perne albe până în podele, şi un perete de icoane.

«Aice, îmi zisei eu, trebue să şadă un om mai darnic». Când mântuirăm de zis: «Acest dar şi bucurie ce a fost la naşterea lui Hristos, să fie şi în casa dumneavoastră de folos», femeia îmi zise întinzându-mi copilul care

începu să ţipe: «Ţine mată băietul puţin». Şi pe când eu, ca o maşină îl luai în braţe, femeia repede ca o căprioară sări, se întinse în vârful degetelor şi cu mâna cotrobăi după grindă şi scoase un ban şi mi-l dădu, în vreme ce copilul ţipa ca şi cum l'ar fi tăiat cineva. Repede mi-l smulse ca pe un odor din braţe şi începu să-l mângâie. Noi am crezut că ne-a dat cinci parale şi mulţumind, am eşit. Dar când eşirăm în ogradă eram leoarcă pe manta de sus până jos. «Na, mi-am zis, după nuntă şi cal de ginere». Iar tovarăşul meu râdea de se ţinea cu mâna de inimă: «Amu ajunseşi şi dădacă!»

Acum, cu banul ista aveam tocmai un franc şi şaptezeci şi cinci de bani. Insă, când eşirăm în drum, am dat că-i un ban de pe vremea când era Franţ Iosif, în faşă.

Cu asta, mi s'a tăet tot cheful de stelărit iar tovarăşul meu grăi: «Să mergem acasă».

Şi, chinuiţi şi amărâţi o luarăm la drum în harhatul cânilor pe la porţi, hotărâţi să nu mai călcăm piciorul nici în satul ista.

Cu cât ne apropiam de sfârşitul satului, cu atât un vânt, venit nu ştiu de unde, începu să ne ardă în faţă; iar până să ajungem în vârful unui deal, eram toacă de îngheţaţi de doar cu inima mai trăiam.

Nu ştiu, dar frig amarnic ca acela, nu-mi amintesc decât pe unul: mergeam odată la o

judecătorie, la ţară ca slujbaş şi dacă mai ţinea o leacă drumul şi picam în şosea. De data asta, pe feţele noastre vinete doar nasul era roşu la vârf şi ne lăcrămau ochii; iar promoroaca care plutea prin pâcla deasă par'că ne învelise cu straie brumării. Apoi, până la rohatca târgului, sfinte Dumnezeule, ce am tras! Şi numai când am dat în oraş ne-am mai ogoit. Aice, aceleaşi sgomote de tobe şi buhaiuri, ca prin toate părţile.

Pe drum ne întâlnirăm cu prietenul Chitarcă şi cu roiuri de copilaşi încroşnaţi în straie groase, cu nasurile şi mânile roşii ca racul, iar uni mai mici abea ţinându-şi clopoţelele în mâni de frig şi alergând veseli şi nerăbdători dela casă la casă, urând şi strigând de unul singur: «Mânaţi măi! Hăi! hăi! Şi Chitarcă s'a şi lăudat că el abea atunci s'a pornit şi a şi câştigat douăzeci de bani.

Asta a fost ca şi cum mi-ar fi băgat un cuţit în suflet. Şi, plin de nerăbdare, dădui steaua lui Dumitru şi fugii acasă.

Când m'au văzut ai mei s'au înseninat, iar când le povestii, au înlemnit. Barim, săraca mama — Dumnezeu s'o hodinească — s'a şi gheboşat pe mătănii la icoane, mulţumind lui Dumnezeu că nu şi-a prăpădit odorul; iar soră-mea mi-a spus că toată noaptea n'a dormit biată mamă şi-a suspinat, ba tata să şi gătise să facă jalbă la poliţie. Dar eu

cum dădui de căldură au şi început să mă usture urechile şi buricele degetelor de nu mai ştiui unde asvârlii căciula şi am dat-o pe chiuit, a sufla în mâni şi a juca din picioare. Noroc că venì mama cu o strachină de apă rece de-mi pusei mânile în ea. In vremea asta urătorii şi năpădiră pe la ferestre. La asta lăsai şi degetele şi urechile şi mă dădui pe jalanie de clopoţel.

Mama la mine: de ce m'am dus pe meleaguri şi nu m'am îngrijit.

«Ei acum ce mă fac eu?» Şi când mă gândeam că dracul cela de Chitarcă poate are câştigaţi cine ştie câţi gologani, mă apucau toate căldurile.

Insă, de odată mă trezii: încă de când eram mic, ştiam că aveam în pod, între fierării o talancă de vite, cu care mai fusesem cu dânsa, cu câţiva ani în urmă, la urat, la mătuşa Ruxandra, şi de care v'am mai povestit că după ce i-am urat, am fugit acasă, temându-mă să nu mă bată, că n'am urat bine, şi pe care talancă de câte ori mă suiam în pod, dam cu ochii de ea.

Repede îmi ştersei lacrimile şi, în pod, iau talanca, pun trăistuţa dupe gât şi, la urat.

Mama şi toţi ai casei abea îşi ţineau râsul; iar eu crăpam de necaz, şi dacă dracul cela de Chitarcă nu mi-ar fi răscolit sufletul cu

cei două zeci de bani ai lui, poate nici nu mă duceam.

Pe drum, întâlnesc şi pe Dumitru, tovarăşul de stea, care şi el drept clopoţel avea nişte chei şi nişte potcoave legate unele de altele. Am râs unul de altul de procopseala făcută. Şi cu asta mi se schimbară şi gândurile, căci dorul de greiţari, nuci şi mere ne târî care în cotro cu plugul. Şi de atunci. mai ba să mă mai duc cu steaua la Lămăşeni.

SFÂRŞITUL SÂRBĂTORILOR

Vine bobotează cea cu cruci de ghiaţă şi cu ger mare. — Încă un crâmpei din şirul sărbătorilor. Şi apoi, cine mai voia să serbeze zilele astea, putea să se roage lui D-zeu săi dea viaţă până la anul.

Nu ştiu altora cum li sa fi părut venirea zilelor ăstora, dar nouă copiilor şi mai cu seamă mie, — cât fusei şcolar, — pe de oparte, îmi făcea o nespusă bucurie, că mai aveam două zile de stelărit, dar pe de alta, grozav îmi venea peste mână. Nu de alta, dar a doua zi de sfântu Ion, la opt Ianuarie, iarăşi aveam să aud : «tanga ! tanga !» clopotul dela şcoală. Şi asta par'că îmi scădea ceva din suflet şi mă punea pe gânduri ciudate şi chiar grele. Totuşi, cât mai era până atunci, nu mă dam până nu'mi scoteam din capete cu obicinuitele jocuri prin zăpezi şi cu săniuţele pe dealul Rădăşenilor cu prietenii mei nedislipiţi, buni de joc şi acăstăi, numai zic de alţii buni de pus la icoane şi de scos ochii

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

cu cenuşă. Că nu ne jucam cum să joacă copii de seamă, ci numai în buşeli, în trânteli; iar când veneam acasă, lasă că eram rupţi de trudă, dar călcăile şi tălpile la ciubote erau ca şi lemnul de arin cojit de ghetuş, iar hainele şi căciulele leoarcă de omăt. Băteau destul bieţii părinţi în noi de se îngrozèau şi ei şi noi, dar geaba, vorba veche; «Din coadă de câne numai faci sită de mătasă, nici din opaiţ sfeşnic de biserică». Şi abea aşteptau sărmanii să vie şcoala, ca să ne mai ciomăgească şi cei dascali, doar doar, ar scoate pe naiba din noi. Mai ales mama, amu se sătură de-abinelea şi tot zicea:

— «De ar veni şi şcoala ceea odată, să mi-l mai ieie de pe capul meu că m'a înebunit».

Şi, apoi, par'că n'au mai fost şi alte vacanţe şi alte zile de scoală înainte şi după aceea? Şi ori cât ne-au lungit urechile cei învăţători, noi tot pe ale noastre le-am ţinut, ba mai rău, că de ce ne ciomăgea de ce ne îndrăceam mai cu foc şi le făceam în ciudă de îşi scuipau sufletul. Dar de asta vă voi spune altă dată. De o camdată pot să vă povestesc, — să nu uit şirul — că de a doua zi de sfântu Vasile şi până în ajunul bobotezei nu ne mai linişteam cu ghetuşul şi cu săniuţele şi doar cum spusei de la începutul povestei sărbătorilor aveam şi noi de scris

şi de învăţat destul şi doar mai zicea mama:

«Măi băete, dar, tu, de ce nu mai pui mâna pe cartea ceea; nu mai scrii că se apropie scoala ca mâne».

Ţi-ai găsit: ori 'mi spunea mie, ori hornului. In mintea mea cloceau închipuirile cum să mă joc mai minunat şi în inima mea sburda dorul de a da ochii cu băieţii şi zburdălnicia lunicuşului şi al bătăei cu omăt de nu ştieam cum să'mi fac vânt din casă.

In ajunul bobotezei, însă, mă linişteam şi mă îngrijeam cu tovarăşul meu iar de stea cum să'l ştim mai bine pe «În Iordan botezându-te».

Cât de casa noastră îşi lua înfăţişarea din ajunul Crăciunului: aceleaşi vetre văruite din nou şi date cu brâuşor de chindru albastru. Aceeaşi masă cu vărzări şi poame fierte. Cu osebire că mama mai gătea pentru preot şi o cană curată ca să ne lese aghiazmă şi un fuior de cânepă.

In ziua asta, ca şi în ajunul Crăciunului, nu se mănâncă de dulce, ba unii, şi mai cu seamă fetele de măritat, nu mănâncă nimic: toată ziua lucră şi se culcă noaptea flămânde şi însetate, doar o visa drăguţul că vine şi le dă prin somn de mâncare şi băut. Unele, la culcare, bat mătănii pe brâu sau pe bata fustei ori a catrinţei şi o pun sub cap, şi dorm. Altele fac şi o turtă de făină de grâu

sărată ocnă şi după ce o pun jos înaintea icoanelor şi se închină, mănâncă jumătate din ea, şi jumătate o pun în şervet sub căpătâi şi se culcă fără să beie pic de apă. Şi aşa ci-că îşi visează ursitul că vine şi-i dă să beie apă.

Mama mea mi-a spus, că şi dânsa învăţată de o femeie aşa a făcut şi, a şi visat pe tata, fără să-l fi văzut vre-odată, că a venit şi i-a dat să beie apă din o cofiţă, iar pe primăvară s'a şi măritat.

Apoi, altele fete, tot spre ziua de bobotează ,se desbracă în straiul Evei, când era în rai şi se aşează în faţa oglinzei între două lumânări şi stau şi se uită, şi pe cine o vedea în oglindă plăzmuindu-se, acela i-e partea. Dar fata trebue să fie tare de fire că de nu, se zărdeşte, Doamne fereşte, ba chiar poate să şi moară. Intr'un an tata, îmi spuse, că o fată dela dânsul, de la Liteni, a vrut să-şi facă de ursită în felul ăsta şi a văzut în oglindă pe drăguţul ei mort în salaş şi a şi căzut jos şi a murit. Dar eu am să vă spun altă comedie: In târgul meu, la un boer, s'au tocmit într'o toamnă doi tineri vecini din un sat: un băet şi o fată. Cu jurământ ca amândoi să facă parale şi apoi, să se cunune.

Fata a intrat *pocoioavă* la copii; iar băietanul ajutor la grădinărie. Acum, fata trăind

la umbră şi cu boerii s'a făcut mai frumoasă şi a prins lipici de feciorul din casă, s'au cum îi mai zice mai pe boerie «lacheu» şi nu s'a mai uitat la băietan. Da băietanul se chinuia cu dragostea şi cu năcazul că fata începuse să facă şi pe o leacă de duducă şi nu mai vorbea cu dânsul. Acum, în seara de ajunul bobotezei, boierii s'au dus la o masă; feciorul prin oraş. Da băietanul, cum dăduse în câşlegi ar fi vrut să se însoare, da ar fi vrut să ştie la ce capăt are s'o scoată cu fata, şi aşa, s-o gândit să intre în odaea ei şi să se ascundă undeva, iaş când ceea a intra, el să iasă şi s'o întrebe ce are de gând să facă cu dânsul. Zis şi făcut, băietanul a intrat în casă şi s'a ascuns sub faţa unei mese care era lungă până în pământ şi care se vedea şi prin oglinda unui «şifonier».

Dar uitasem să spun, că fata se hotărâse să'şi facă de ursită chiar în noaptea ceea, în felul cum am spus. După ce a culcat copii, a intrat şi a aprins două lumânări şi s-a aşezat goală în faţa oglinzei de la şifonier. Băietanul nu vedea, însă, când vru să iasă a zărit pe fată şi a dat înapoi de ruşine. Fata l'a văzut prin oglindă şi a scos un ţipăt şi a căzut jos. Băietanul a eşit şi s'a făcut că vine pe uşă. Apoi, a ridicat-o, a stropit-o cu apă şi a pus-o în pat şi a fugit. A doua-zi, fata a spus stăpânilor cum şi-a făcut de ursită şi pe cine

*

a văzut prin oglindă. Şi fata ce s'a gândit, mai pe urmă, că a început, a se uità iar la băietan şi a vorbì cu dânsul. Şi crezând, chipurile, că dacă l'a văzut în oglindă, el îi e partea, chiar în iarna ceia s'au şi luat. Ia spus, el, pe urmă, dar acu sotiea era făcută.

Şi multe vrăji se fac spre ziua de bobotează. Ba unele fete cer busuioc din stropitorul popei şi îl pun în cosiţă şi se culcă cu el în păr, cu gândul să-şi viseze partea şi câte altele. Că'mi spunea tata că în noaptea asta ca şi în noaptea de sf. Andrei, de Crăciun, de Anul nou, în spre ziua de Inviere, se deschid cerurile şi ce face omul e bun făcut. Tot în noaptea asta ci-că încetează de a mai umblà lupii în puiţe şi li se închid glasul fiarelor şi dobitoacelor şi care încep să vorbească între ele din noaptea sfântului Andrei.

Dar să lăsăm asta; e vorba de bobotează.

Cât fusei mic şi a trăit frate-meu Mihăluţ, ne-am ţinut de aceleaşi drăcii ca la Crăciun. De data asta, nu mai venea preotul cu icoana ci, ca prin Muntenia la zâ'ntăi, Insă, tot cu leaota de plozi înainte, care îi făceau drum de era omătul mare strigând de data asta «Chiraleisa». Şi dornici să ne mănânce vărzarile şi bocăneţele de pe masă.

In alte zile ne mai lăsa mama şi în banii noştri, da de data asta, ca şi la Crăciun, încă de dimineaţă ne alunga pe cuptor cu sfatul să fim cuminţi.

Dar de, copilul, copil rămâne; am tăcut vre o dată ca să ne astâmpărăm şi acum,? Şi iarăşi aceleaşi melesteie pe spinare. Când, iată spre seară, şi strigăte de «Chiraleisa» venind din ce în ce mai lămurite.

Mama la noi: «Mă, dracilor, tăceţi că a vostru e cornilă». Şi nu mult şi preotul în casă cu leaota de zoioşi după el, care ca şi în ajunul crăciunului cea dintâi grijă le a fost să'şi arunce ochii flămânzi spre vărzările mele.

Da eu numai icneam de colo, de par'că eu aveam să le mănânc pe toate. Iar în anul când preotul ne-a zis la Crăciun să venim să sărutăm şi noi icoana, după ce el şi dascalii mântuiră de botezat, le dădu ca de obiceiu să serute, celor din casă, crucea şi îi stropì cu agheazmă. Pe când noi, odată ce auzisem că ne ia popa în traistă, de şi ne dăduse la Crăciun câte un greiţar, totuşi nu ne bizuirăm să ne dăm jos, de cât când auzirăm pe mama:

«Hai, mă, daţi-vă jos!..»

Şi tot cu aceiaşi frică şi sfioşenie ca la Crăciun ne coborârăm şi după ce sărutarăm crucea şi mâna popei şi căpătarăm iar câte cinci parale, o şi sbughirăm înapoi. Nu de alta, da mă temeam nu cum-va de data asta, chiar să-i vie gust popei să ne ieie. Şi frica asta am avut'o noi câţi-va ani, până ne încredin-

ţarăm că toate nu erau făcute de cât să ne mai încumenţească.

Şi, iarăşi, abea eşiră preoţii din casă şi noi o şi sbucnirăm în un râs nebun de ne mai aduse câte-va sfinte culişore.

Seara, aceeaş masă de post. De data asta, tata ţinea să ne povestească iar câte o jetie între care nu lipsea Cazania botezului Domnului, Hristos şi al sfântului Botezător.

Şi am întrebat pe tata într'un an, de ce se dau fuioare popei la bobotează, iar el mi-a spus, că Maica-Domnului, când a fost să-şi deie sfârşitul a lăsat ca în fie ce an, creştinul să deie fuioare preotului la bobotează, că omul de-i păcătos şi merge în iad, Maica Domnului, din câte fuioare a dat în viaţa lui, toarce o aţă lungă până la iad, de care să se prindă sufletul să se suie la cer. Cine nu, se uită cu jind şi se caină că nu şi-a făcut datoria. Cât de povestea Bobotezei nu am prins-o deabinelea de cât răsărit mai mare şi tot în anul când am umblat întăi şi'ntăi cu steaua.

Povestea Bobotezei

Venii ca şi la Crăciun dela stelărit. Afară încă de câteva zile se da pe ger. Acum, crăpau pietrele şi'ţi plezneau urechile; însuşi stelele păreau că tremură în înălţimea lor; iar căpriorii făceau: poc! poc! de par'că

da cine-va cu un baros în ei. — Mă rog, gerul bobotezei. — In casă baie de cald; iar ferestrele curgeau ca o frunte asudată tare. Cum intrai pe uşă, care din contro mă întrebară, ca la Crăciun, pe unde am fost; iar eu drept răspus, de ger, începui să svârl ciubotele din picioare şi sumăeşul din spate şi, svârl, pe cuptor. Aici, mă găsii la mine: mă lungii pe burtă, apoi, scoţând capul pe ocniţa sobei mă dădui pe povestit cum şi la cine am stelărit.

Singur tata nu zise nimic, iar după ce mai încetară cu întrebările, el grăì:

«Ei, bun, *amu*, haideţi, să vă spun şi eu cazania sfântului Ion Botezătorul.

Eu, care încă de pe atunci, eram prietenul tuturor braşoavelor, şi sării de şi ştiam povestea asta din alţi ani, însă felul cum o povestea dânsul, de şi o auzisem de atâtea ori, ea totuşi îmi părea nouă.

«Da' stăi, zise el, să mă dau cu spatele la căldură şi, puindu-şi mânile la spate cum fac toţi ce se încălzesc la sobă, glăsuì:

«Holgoş!»

— Intre cei din casă: sorâ-mea şi fraţii mei, se auziră: «Sst! — Tăceţi!»

Şi tata începù:

«Sfântul Zaharia şi sfânta Lisaveta, părinţii sfântului Ion Botezătorul erau bătrâni şi tot nu aveau băeţi. Şi tare erau scârbiţi că or

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman" Constanţa

murì şi n'ar avea cine le da de pomană. Sfântul Zaharia era popă. Când într'o zi pe când se găsea singur în biserică, numai ce i se arătă sfântul Arhanghel Gavril şi-i grăi:

— «Zahario, Domnul este cu tine. Află că nevastă-ta Lisaveta va naşte un băet, pe care tu să'l botezi Ion, că e scris ca el să vestească venirea Domnului Hristos pe pământ. Da tu ca să nu spui ce ai văzut şi ce ai auzit, până la naşterea băetului să rămâi surd şi mut. Şi aşa a fost, până în ceasul cela, sfântul n'a mai văzut, n'a mai vorbit. Iar la nouă luni sfânta Lisaveta a născut un băiet frumos ca soarele. Şi numai la ţipetele băietului a deschis ochii şi a grăit cum să-l boteze. Şi ia pus numele Ion.

— Da, sf. Ion, cu cât creştea, cu atâta sf. duh, se mărea întrânsul şi în loc să se bucure de vieaţă, să intre în lume, la cinci spre-zece ani era sătul de răutăţile ei. Şi avea visuri în care mereu i se arăta îngerul şi îl povăţuia cum să se poarte în lume şi ce are să se facă. Şi a început să spue sfântul la părinţi că are să vie Domnul nostru Isus Hristos pe pământ. Iar sfântul Zaharia, când a auzit, şi-a şi adus aminte de cele spuse de sf. Arhanghel Gavril, şi a prins şi el să spuie în biserică: că oamenii să se pocăiască, că s'a apropiat venirea celuia care are să răscumpere păcatul omenesc.

Şi spunea la jidovi visul ce l'a avut cu venirea lui sfântu Ion pe lume. Da, jidovii ce-i mari, care erau şi dânşii ca unii din boeri ce nu cred în D-zeu, de teamă să nu se despartă lumea de ei, au prins ciudă pe sfântu Zaharia şi, într'o zi, au pus pe nişte nelegiuiţi de l'au omorât cu pietre chiar în sfânta biserică. Iar sfântu Ion a fugit în pustie şi acolo, a prins a aduna oameni, că avea dar dela D-zeu, de a tămăduì lumea de boale, ca amu de la o bucată se svonise că-i chiar el Domnu Hristos. Da el, le tot spunea: «Nu sunt eu, ci cela ce vine după mine. Pocăiţi-vă că s'a apropiat împărăţia Cerurilor». Şi boteză oamenii în apa Iordanului şi le schimba numele jidoveşti în nume cum le avem noi azi.

«Amu, era împărat, pe atunci, la jidovi, Irod, care avea o fată că la soare te puteai uita, şi la dânsa ba. Şi lumea se tot strângea în prejurul lui sfântu Ion şi credeau în el, că nu mai vroeau, amu, să ştie de împărat, nici bir să-i dăie, nici de nimic.

«Iar jidovii ce'i mari nu puteau suferi faima ce'şi făcuse sfântu Ion, în dauna lor, şi dela o vreme n'au mai putut şi s'au dus la Irod şi l'au sfătuit să prindă pe Botezător că, de nu, rămâne fără supuşi. Iar Irod, cum a auzit aşa, a şi pus oşteni să'l prindă.

In vremea asta, Domnu Hristos crescuse mare, şi s'a dus şi el în pustie să stăie sin-

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman" Constanţa

gur în faţa lui Dumnezeu, în post şi rugăciuni. Sfântu Ion auzise de minunile Domnului Hristos şi mai vârtos începù sfântul a vesti lumei de venirea Domnului Hristos. Da Mântuitorul nostru încă nu se botezase, că vezi, că lui nu-i zicea Domnu Hristos, ci *Emanoil.* Şi a stat Mântuitorul patru zeci de ani în pustie apoi, s'a dus la sfântu Ion, într'o zi, să-l boteze şi ia spus:

«Botează-mă Ioane! «Da sfântu ia răspuns: «Doamne, nu sunt vrednic să desleg încălţămintele picioarelor tale». Iar Domnu Hristos ia zis: «Botează-mă întâi, tu că eu te-oi boteza cu foc şi cu duh sfânt». Şi a stat Mântuitorul în Iordan, chiar pe stânca în care se afla zapisul lui Adam cu Scaraoţchi, când i-a dat pe Cain şi Abel ca ucenici, de pe urmă demonul l'a sfătuit pe Cain să'şi ucidă fratele. Şi sf. Ion l'a botezat, şi numai atunci Domnu Hristos şi-a luat numele de Isus. Apoi, după ce s'a coborât Duhul sfânt peste el, a luat piatra şi doar gândind piatra a crăpat şi a scos cele două cărămizi lipite şi pe care erau semnele palmelor lui Adam ca iscălitură».

Povestea asta cu cărămida o ştiam — spusă tot de tata. Şi v-am mai povestit-o — şi par'că vedeam pe Adam arând, iar pământul sângerând, şi ţipând, iar pe drac de odată că se arată în chip de om, şi îi spune lui Adam

că nu'i dă voe să are, că locul e al lui, dar că îi dă voe dacă îi dă în învăţătură pe cei doi copii ai lui: Cain şi Abel, ba îl şi învaţă cum să şi lucre şi par'că vedeam cum Adam ne ştiind că e drac primeşte şi că fac zapisul din două cărămizi de hlei moale şi pe care apăsând palmele Adam pe ele, îşi pecetlueşte învoiala în loc de înscris, şi par'că vedeam şi pe Scaraoschi lipind cele două cărămizi, şi arzându-le apoi în un cuptor, după care punându-le în o stâncă o prăvăli în Iordan puind patruzeci de mii de draci s'o păzească. Şi câte închipuiri toate, în vreme ce tata dădù să povestească, însă mama îi tăie vorba:

— Ia stăi, ai uitat să spui, ce a fost cu Sf. Ion, când a tăiet Irod patrusprezece mii de prunci.

— Am mai uitat eu şi altă ceva, răspunse tata.

— Apoi, ai uitat îi vorbi mama, ai uitat că Domnu Hristos nu se născuse încă, că mai avea trei luni până să nască Maica Domnului, şi Sf. Ion era pe aproape.

— Stai, stai, zise tata, ridicând mâna în sus: «Domnu Hristos, stăi, aşa, mai avea trei luni până să vie în lume, şi Ion Botezătorul câteva zile, şi a venit Maica-Domnului la Sfânta Lisaveta s'o vadă, că-i era vară primară, şi au vorbit pruncii între ei fiind

încă din sânul mamelor lor, că a întrebat Domnu Hristos pe sf. Ion: — Tu eşti Ioane? «Eu, Doamne», a răspuns Sf. Ion. Dar când s'au tăet cei patrusprece mii de prunci, Sf. Ion era amu de trei luni şi Sfânta Lisaveta a ascuns băietul în nişte buruiene, în nişte *schini*. Când au venit căpcânii lui Irod nu l'au găsit, dar nici Sf. Lisaveta nu s'a putut apropia de băiet trei zile. Amu zicea că l'a mâncat o fiară ceva, ori a murit de foame, ori l'au găsit şi l'au tăiet. Da D-zeu îi da *coraj*; şi tocmai după ce s'au stâmpărat oştenii lui Irod, sfânta s'a dus la băiet, da el, era bine sănătos şi mai gras şi mai frumos şi se juca, acolo, cu picioarele şi mânile cum se joacă băeţii mititei şi grângurea.

— Vezi, că îl hrănca Dumnezeu cu mană, îi tăie vorba mama.

— Şi îl păzea duhul sfânt, grăi sora mea.

Iar eu mă minunam de lucrurile astea şi îmi lăcrămară ochii de duioşie, că nici în Sfânta scriptură, nici în cărţile de şcoală nu spunea aşa ceva. In vreme ce tata urmă:

«Şi, Domnu Hristos după ce s-a botezat, a luat cărămida şi a strâns'o, şi pe partea de sus a eşit foc şi pe cea de jos apă şi a rămas ţărnă; apoi, a asvârlit-o în vânt. Iar dracii cari în cotro hăulind ca mâţele de teamă să nu'i gonească şi din lume.

Lucrurile astea ne ţintuiseră mintea, ne înfiorară cu sfinţenie şi ne îndreptă mintea cu frică şi evlavie spre D-zeu. Pe când tata urmă:

«Apoi, după asta sfântul Ion a grăit cu ochii la cer: «Doamne, văzut'am lumina cea adevărată, simţit'am duhul cel ceresc, amu mă duc Doamne să împlinesc cele scrise. Şi s'a dat prins în mâna jidovilor care l'au dus la Irod şi l'au aruncat în *chivniţă*.

— Săracul sfântul Ion, zisei eu.

— Ardeiar focu de jidovi, urmă soră-mea.

Iar tata povestì:

«Da, fata lui Irod a ţinut să-l vadă pe sfânt, şi cum l'a văzut nu şi-a mai luat gândul de la dânsul. Că era frumos sfântul de nu se pomenea un altul. Iar fata s'a dus noaptea, la el în beci şi i-a spus că vrea să'l scape. Şi a zis sfântului că ie drag.

— Auzi, îi tăie vorba mama. Ce o învăţa dracul să facă?

— «Da, zise tata, da sfântul ia răspuns ce a avut de dobândit a dobândit şi nu mai are ce dorì.

A stăruit fata destul, da el, şi-a acoperit faţa şi n'a mai voit s'o mai vadă. Atunci, dânsa s'a supărat şi i-a grăit: «Nu vrei, lasă, capul tău tot l-oi avea. «Şi s'a dus tare nenorocită şi ruşinată la împărat. Că ie, să ceară s-o iubească un om care umbla îmbrăcat nu-

mai în piele de capră şi cela să zică nu, era mare ruşine.

— Da, ce, întrebă sora mea, aşa umbla îmbrăcat numai sfântu Ion, că doar pe unele icoane are strae pe el.

— Eu, care ştieam din cartea de şcoală de asta, îi spusei, că sfântu Ion aşa umbla într'o piele de dobitoc şi aspră.

— Apoi, aşa, adaogă tata, umblau pustnici, odată, îmbrăcaţi cu piei de dobitoace şi se hrăniau cu rădăcini numai, dar să nu'mi uit vorba :

«A doua zi seara, împăratul a dat un bal şi a jucat fata aşa de frumos, că el i-a zis ; că ce i-o cere îi dă. Iar dânsa, care numai putea răbda cele suferite, i-a cerut să-i dăe capul lui sfântu Ion Botezătorul. Şi aşa i-a tăet capul sfântului. Iar fata s'a uitat la el, şi l'a dat înapoi şi a prins a juca, şi a juca, şi a jucat până a crăpat...

Şi vorbele astea le spuse cu duioşie şi jele mare că şi mama lăcrămă ; iar noi copii am dat-o pe blesteme, pe Irod şi pe tângueli, pe sfântu Ion.

— Săracu ! Săracu' de el, îl căinai eu înfiorat de o taină sfântă şi de o dragoste nemărginită pentru dânsul. In vreme ce sora mea adăogă :

«Arde-l-ar focu pe Irod şi pe fiisa».

«Bătu-i-ar D-zeu ! — Da încalea a pleznit şi ticăloasa ! zic eu mulţumit.

— Apoi, n'ai grijă grăi mama, că focu iadului şi Antihârţ au parte de dânşii.

In vorba asta, un cucurig se auzi afară şi altul îi răspunse din vecini, şi altul din mahalaua Pietrari, şi tot aşa a început a merge până toată lumea se umplu de cucurigi, şi pe când ei vesteau isbânda dimineţei, tata grăi oftând şi gânditor : «Să ne culcăm şi noi.» Şi am adormit în noaptea ceia gândindu-mă mult la fata lui Irod, la jocul ei, la ispita sfântului şi la păţania lui şi cu ciudă mare pe nelegiuiţi.

Şi mulţi ani am auzit Cazania bobotezei şi al sfântului Ion şi mă trezeam a doua zi în sunetul clopotelor care chemau pe Creştini la sărbătoarea sfiţirei apelor.

Cât de mine, abia se făcea ziuă şi săriam din pat, zorit de dorul stelăritului şi la tovarăşul meu şi nu mă vedea nimeni de cât tot la vremea din seara de ajunul bobotezei, plin de frig, dar cu buzunarul plin de gologani.

Cu seara asta apoi se pune capăt stelăritului pe la noi prin părţile Moldovei.

Adoua zi sf. Ion. Şi eu doar eram Ion. Apoi, ghiciţi ce păţea Ion de ziua lui ?

Abia crăpam porţile ochilor şi numai ce auzeam pe cei din casă, pe fraţi :

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

«La mulţi ani Ionică!»

Şi unul mă prindea de o ureche şi altul de alta şi, trage'i!

— «Să-ţi fie de bine; să-ţi crească urechile ca la măgari şi mintea ca la porci. Şi să ne faci cinste». Şi cine ştie ce ar fi pătimit sărmanele mele urechi, dacă nu ar fi sărit mama cu melesteul la dânşii:

«Măă!» Măă! Pe când eu ţipam ca în gaură de şarpe.

Cât am fost mititel nu prea, dar ajuns şcolar, mama mă trimetea la biserică unde aprindeam lui sfântu Ion o lumânare şi dam o *lăturghie*. Apoi, veneam acasă, unde se închinau pahare în sănătatea mea să 'mi deie D-zeu tot bunătăţi în lume — tot lucruri pe care tot la alţii le-am văzut, dar la mine pulbere. Decât tot sfântu Ion mi-a fost cea din urmă zi a bucuriei mele. Tot în ziua asta suiam şi steaua în pod, pentru ca la anul să fie iarăşi coborâtă ştearsă şi cârpită şi purtată tot cu aceiaşi mândrie pe uliţele târgului. Un lucru mă stingherea în ziua ceea şcoala. Şi încă de dimineaţă începeam să văd ca prin pâclă: bănci, copii, hărţi, tabele, iar mai aievea pe dascăl la o masă cu un băţ gros. Băţul cela pe ce treceam peste zi pe ce par'că 'l vedeam mai ameninţător: toate lecţiile neînvăţate, şi toate socotelile şi temele nescrise îmi răsăreau ca un vârtej în minte de aveam

ce chinui o noapte să le pun pe toate în starea dorită, că vezi, ziua după ce scăpam de urechială şi de biserică, după amiază cu toată teama băţului eu tot fugeam la gheţuş, de ar fi crezut cineva că n'aveam să mă mai dau pe ghiaţă în iarna ceea niciodată, ori odată cu sfântu Ion avea să se ducă şi gheţurile de pe drum. Şi numai a doua zi de sfânta urechială, la opt Ianuarie mă găseam ce sânt.

Crăciunul, Sfântu Vasile, Urătorii, Boboteaza, stelele, par'că ar fi trecut în altă ţară şi totul se liniştea ca un foc stâns, dar cu pungile secate, de aveai ce ascultà la văitături de cheltuelile făcute; iar din sufletul meu, par'că pleca ceva ce mă hrănise şi mi se părea că am trăit în cer şi am căzut într'o lume uitată. In vreme ce venirea şcoalei părea o zi de ispăsire: Un glas de clopot mă vestea adoua zi să plec. Vai, de capul meu, ce era; tocmai atunci nu'mi găseam căciula, o mânuşă, un toc, ori rătăciam din caet.

«Ah, îmi ziceam, cum nu mai ţine vacanţa asta, să mă joc, să-mi ies din fire, ori să stau acasă cu spatele la sobă şi să citesc. Şi nu ştiu tocmai cum în dimineaţa ceea par'că aş fi dormit, aş fi stat lângă sobă. Totuşi ca nebun o plecam luându-mă pe drum cu alţi băieţi care şi dânşii o aşeau zăpăciţi, îngrijaţi, când dela o casă, când dela alta, pentru a o duce iar vre-o trei luni umplându-şi

capul cu tot soiul de lucruri, care de o cam dată nu prea plac şi care îţi intră aşa de greu în cap, că par'că ai fi silit să destrami un odgon şi, să-l treci fir cu fir prin urechile unui ac, dar care lucruri sunt aşa de folositoare mai pe urmă, că zici:

«Doamne, ce bine am făcut că am învăţat oleacă de carte».

Şi aşa am dus multe vacanţe de ale crăciunului, până când m'am ridicat încetul cu încetul ca un copac, deşi nu prea bogat la roade dar sădit în un pământ poate mai bun, de ne-am trezit într'o zi, că nu mai face să umblăm cu steaua, şi am lăsat locul altora mai mici, că nouă prietenilor ne intraseră alte în cap, — începurăm a ne simţi oameni. Ba, după ce pierdui pe mama, grijele ne năpădiră de aşa fire, că trebuea să ne căutăm şi de ale vieţei. Şi, într'o toamnă, ne-am şi despărţit care încotr'o, de nu ne întâlneam decât la o săptămână şi chiar la o lună, iar azi, par'că n'am fi fost. Pe când, din tot drumul de irozi, luceferi şi colinde de odată, azi, nu mai vezi decât steluţele ca nişte amintiri rătăcind pe uliţi purtate tot de copii de fosta mea vrâstă, şi în fiecare par'că mă văd pe mine aprins de dorul de a cântà şi a câştiga gologani pentru creioane, cărţi de poveşti, acadele. Ba mă întreb aşa uluit: Nu cumva printre ei voi fi şi eu iară?

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman" Constanţa